

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

UČITELJSKI FAKULTET U OSIJEKU

Antonija Junušić

**STVARNE BIOLOŠKE KARAKTERISTIKE ŽIVOTINJA I OSOBINE
PRIKAZANE U POZNATIM DJEČJIM BAJKAMA**

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2014.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
UČITELJSKI FAKULTET U OSIJEKU

Sveučilišni diplomski studij Ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja

**STVARNE BIOLOŠKE KARAKTERISTIKE ŽIVOTINJA I OSOBINE
PRIKAZANE U POZNATIM DJEČJIM BAJKAMA**

DIPLOMSKI RAD

Kolegij: Ekologija za održivi razvoj

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Irella Bogut

Sumentor: doc. dr.sc. Valentina Majdenić

Studentica: Antonija Junušić

Matični broj: 2569

Osijek, 2014.

Zahvala

Zahvaljujem mentorici izv. prof. dr. sc. Irelli Bogut i sumentorici doc. dr. sc. Valentini Majdenić što su mi omogućili izradu diplomskog rada na ovu temu te mentorici Dječjeg vrtića „Pčelica“ Osijek, Tatjani Biljan na svim godinama pomoći i podrške na stručnoj praksi kao i na provođenju intervjua s djecom u svrhu ovog diplomskog rada. Također se zahvaljujem i svojoj obitelji za sva odricanja, razumijevanje i najveću podršku i potporu tijekom svih godina studija i tijekom izrade diplomskog rada.

SAŽETAK

U današnje vrijeme sve se više spominju ekološki odgoj i održivi razvoj te obrazovanje za isto. Razvijanje ekološke svijesti postalo je glavni cilj kako odgojitelja i učitelja tako i roditelja. No moramo priznati kako taj cilj danas nije lako ostvariti. Žureći za ispunjenjem svakodnevnih obveza i sami ponekad zaboravljamo na okoliš i koliku štetu možemo prouzročiti onečišćujući ga. Zato je potrebno od najranije dobi čovjeka učiti i poticati na brigu i obraćanje pozornosti na živi i neživi svijet oko nas.

Upravo potaknuta ovim činjenicama, odlučila sam se za temu svog diplomskog rada „Stvarne biološke karakteristike životinja i osobine prikazane u poznatim dječjim bajkama“. Cilj ovog diplomskog rada bio je istražiti koliko djeca poznaju stvarne biološke karakteristike vuka, a koliko na određivanje njegovih osobina utječu poznate dječje bajke. Zadatak koji sam odredila kao važniji bio je utvrditi smatraju li djeca vuka ugroženom vrstom u svijetu i utječe li ponašanje vuka u pojedinoj slikovnici na njihovo mišljenje. Samim time htjela sam potaknuti djecu na razmišljanje o načinu na koji živimo i kako svojim nepromišljenim ponašanjem katkad štetimo i ostalim stanovnicima naše Zemlje iako toga nismo ni svjesni. Nakon ispričanih priča „Crvenkapica“ i „Suvremena Crvenkapica“ djeca su odgovarala na pitanja o vuku. Rezultati su pokazali kako različito ponašanje i opisivanje vuka u dvije priče utječe na dječje određivanje njegovih osobina. Sva djeca su za prvu priču rekla kako je vuk zao i loš, dok im je u drugoj priči vuk dobar i lijep. Također su dali različite odgovore na pitanje o ugroženosti vuka u svijetu, odgovorivši nakon prve priče kako vukova ima dosta i kako nisu ugroženi. Čuvši drugu priču, drugačije su odgovorili. Rekli su kako vukova zapravo ima malo, a nastave li ljudi živjeti kao suvremena Crvenkapica i njih će nestati zbog gladi ili zagađenosti okoliša u kojem žive.

Samim time što su razmislili i ponudili drugačiji odgovor nakon druge priče, smatram kako sam potaknula razvoj njihove ekološke svijesti te samim time, malim dijelom, pomogla u očuvanju našeg okoliša.

Ključne riječi: ekološki odgoj, vuk, briga o okolišu, Crvenkapica

SUMMARY

Lately there has been more and more mention of ecological education, and education about sustainable development. Development of ecological consciousness has become the main goal of educators, as well as parents, but we have to admit that this goal is not easy to attain. Rushing to get through our everyday obligations, we also sometimes forget about the environment and the damage we can cause by polluting it. That is why it is necessary to teach children from a very early age to care and pay attention to the world around them.

Prompted by these facts, I have chosen “The real biological characteristics of animals, and characteristics shown in well-known fairy tales” as my thesis. The goal of this thesis was to research how well do children know the real biological characteristics of the wolf, and how much do well-known fairy tales influence the assigning of the characteristics. The task that I found most important was determining whether children think of the wolf as an endangered species, and does the wolf’s behavior in certain picture books influence their opinion. Through this task, I wanted to encourage the children to think about the way that we live, and how we sometimes harm other inhabitants of the planet Earth with our reckless behavior, although we may not be aware of it. After reading the tales “Little Red Riding Hood” and “Modern Little Red Riding Hood” the children have answered questions about the wolf. The results have shown how different behavior and descriptions of the wolf in the two tales affect the children’s assigning of his characteristics. All the children have said after the first tale that the wolf is mean and bad, while in the other tale, they found the wolf good and beautiful. They also gave different answers to the question of the endangerment of the wolf, saying after the first tale that there are enough wolves in the world and that they are not endangered. Upon hearing the second tale, the answer was different. They said that there are very few wolves, and that if people continue to live like the modern Little Red Riding Hood, they will completely disappear because of hunger and the pollution of the environment in which they live.

With the fact that the children reconsidered and offered a different answer after the second tale, I believe I have encouraged the development of their ecological consciousness, and thus contributed, even a little bit, to the preservation of our environment.

Key words: ecological education, wolf, care about the environment, Little Red Riding Hood

SADRŽAJ

UVOD	8
1. OSOBINE I PSIHOLOŠKI UVIJETI RAZVOJA DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI	9
2. EKOLOŠKI ODGOJ I DIJETE	10
2.1. Književna umjetnost i ekologija	11
3. VUK U HRVATSKOJ	13
3.1. Načini uništavanja vukova kroz povijest	14
3.2. Gospodarenje vukom u Hrvatskoj i Gorskom kotaru	15
3.3. Zakonska zaštita i budućnost vuka u Hrvatskoj	16
3.4. Sistematska pripadnost i podrijetlo	16
3.5. Rasprostranjenost vuka u Europi i Hrvatskoj, brojnost i kretanje populacije	17
3.6. Izgled i građa tijela	17
3.7. Životni prostor (stanište)	19
3.8. Prehrana i štete	20
3.9. Način života i ponašanje	20
3.10. Razmnožavanje, životni vijek i utvrđivanje starosti	22
3.11. Prirodni neprijatelj i bolesti	23
4. CILJ I ZADACI RADA	24
5. ISPITANICI I METODE RADA	25
5.1. Ispitanici	25
5.2. Metode rada	25
6. REZULTATI I RASPRAVA	30
ZAKLJUČAK	47
LITERATURA	48
PRILOZI	50

UVOD

Svaki čovjek i svako dijete samim rođenjem stječe pravo na čist i zdrav okoliš koji mu omogućuje skladan i siguran rast i razvoj. Malo djeteta, već od najranije dobi pokazuje interes za istraživanje okoline u kojoj živi. Ono je istražuje promatranjem i svim svojim osjetilima – sluhom, njuhom, dodirom i okusom. Samim time, ali i ljubavlju prema prirodi, dijete razvija svoju ekološku svijest. Djetetova ekološka svijest bit će razvijena onoliko koliko je i u odraslih osoba koje ga okružuju, stoga kao odgojitelji i budući roditelji moramo djeci biti uzoran model i poštovati prirodu oko nas.

Zaštita okoliša jedna je od najzahtjevnijih aktivnosti, zadire u sve pore društva, stoga je nužno ukazati na ekološke probleme, kao i važnost što ranijeg odgoja i obrazovanja za okoliš jer budućnost čovječanstva ovisi o ekološkoj osviještenosti i osjetljivosti koja se razvija od najranije dobi djeteta.

Koncept održivog razvoja ističe nužnost socijalnog, gospodarskog i kulturnog rasta i razvoja koje će odgovoriti na zahtjeve i potrebe današnje generacije, ne ugrožavajući pri tome prava i mogućnosti budućih generacija na zdrav i kvalitetan život (Pap i sur., 2012).

Kroz različite dječje bajke simbolički je izražen odnos čovjeka prema prirodi kojoj je težio ovladati. Čovjek je to i učinio, ali je time ozbiljno ugrozio prirodu kao i uvijete vlastitog opstanka. Tako je vuk kroz različite priče postao za djecu najokrutnija zvijer koja ugrožava ljude. Višestoljetnim pričanjem takvih priča, vuk je u Europi postao gotovo iskorijenjena vrsta. Postoje još samo neki primjerci u kavezima (Bognar, 2001).

Ovim diplomskim radom želim istražiti koliko poznate dječje bajke određuju osobinu vuka te koja je njegova stvarna biološka karakteristika. Hoće li dijete drugačije odrediti njegove karakteristike u bajci u kojoj je vuk zao i u onoj u kojoj je dobar te koliko su djeca uopće upoznata s vukom. Cilj ovoga diplomskog rada je potaknuti djetetovu svijest o ugroženosti pojedinih životinjskih vrsta te samim time i ljudskog opstanka.

1. OSOBINE I PSIHOLOŠKI UVIJETI RAZVOJA DJETETA PREDŠKOLSKO DOBI

Čovjek se mijenja od začeca do smrti. Cilj razvojne psihologije je opisati ponašanje čovjeka u svakoj točki razvoja te otkriti uzroke i procese koji dovode do promjena u ponašanju. Poznavanje dječjeg razvoja (motoričkog, spoznajnog, socio – emocionalnog i dr.) temelj je dječje psihologije jer se kroz njega prelamaju nasljedni (biološki, genetski) i okolinski (učenje, odgoj) utjecaji. Danas se na djetetov razvoj gleda kao na složenu pojavu koja je više nego zbroj pojedinih aspekata razvoja. Kako bismo mogli stvarati optimalne uvijete za razvoj u okolini djeteta, moramo poznavati karakteristike razvoja, redoslijed faza i značajke djeteta u svakoj fazi (Starc i sur., 2004).

Dijete u dobi od 6 do 7 godina

Šestogodišnje dijete često je neopravdano sigurno u sebe, borac za svoja prava i branitelj svoga vlasništva, dok se u sedmoj godini dijete obično smiruje i povlači u sebe. Rjeđe će glasno tražiti svoja prava traži rituale koji mu daju sigurnost. U ovoj dobi, u intelektualnim sposobnostima je vidljiv napredak u sve finijoj diskriminaciji svega što vidi, čuje, čini. Svoje ponašanje dijete sada već kontrolira samogovorom, samousmjerenjem, „unutarnjim uputama“. Glavni kriterij za uspoređivanje i samovrednovanje su vršnjaci. Djeci ove dobi potrebna je pomoć u određivanju granica svojih realnih mogućnosti.

U svim područjima razvoja djeteta ove dobi vidljiv je cijeli repertoar i svo bogatstvo njegovih igara, vještina i strategija upoznavanja svijeta koje je usvajalo u proteklih 6 godina (Starc i sur., 2004).

2. EKOLOŠKI ODGOJ I DIJETE

Odgoj za okoliš jedno je od osnovnih područja društvenog razvitka. Cifrić i Čulig (1988) pojam ekološke aktivnosti edukacijske znanosti o okolišu upotrebljavaju s ciljem pojašnjenja problema ekološke etike, ekološke osjetljivosti i svijesti, odnosno ekološke kulture. Riječ je o konkretnom sadržaju ukupnih odgojno – obrazovnih nastojanja kojima se kod djece i odraslih razvija ekološka osjetljivost i ekološka svijest (Uzelac i Starčević, 1999).

Dijete predškolske dobi uključeno je u određene ekološke aktivnosti te je usmjereno na opće doživljavanje prirode, čime se pokreće emocionalna osjetljivost. Iskustvo o prirodi tako se može promatrati kao dio općeg razvojnog procesa djeteta, u kojem ono uči razlikovati sebe i druge. Scholz (1996) navodi kako odgojno – obrazovnim radom kod djece valja poticati sve moguće načine percipiranja pri susretu s prirodom, dopustiti im sve moguće načine izražavanja o svojim iskustvima i sl. (Uzelac i Starčević, 1999).

Rogers Forston i Reiff (1995) ističu kako su odgojitelji odgovorni u djece razvijati svijest o povezanosti njih samih s prirodnim i proizvedenim okolišem i usađivati im osjetljivost koja će uroditi zadovoljstvom i koristi danas te im u kasnijoj dobi omogućiti izgradnju jasnijih pogleda na fenomen života, začuđujuće mogućnosti njegova održavanja i odužiti se odgovornim odnosom prema njemu. Stoga možemo reći da je cilj ekološkog odgoja razumijevanje prirodnih procesa i njihove uzajamne ovisnosti te izgradnja stavova i pozitivnog odnosa prema okolišu u praksi, akciji i življenju (Petrović-Sočo, 2000).

Ekološki odgoj nije samo aktualan i potreban u području odnosa čovjeka i prirode, već i u području svih međuljudskih odnosa. U odgojnom djelovanju važno je znati i moći regulirati odnose prema sebi, drugima, prirodi, okolišu (Smojver, 2000).

S obzirom na razvojne osobine i potrebe djece da izgrađuju znanja izravnim iskustvom, tj. istraživanjem i ispitivanjem okoliša, kao i putem svih mogućih načina izražavanja onoga što su u tim procesima doživjela i iskusila, naglasak treba staviti na stjecanje izravnog iskustva, na „iskustva iz prve ruke“, na samostalno i spontano otkrivanje svijeta koje počinje u prirodnoj znatiželji, nastavlja se u dječjim akcijama praćenim čuđenjem i završava pozitivnim AHA doživljajem. Na taj način potičemo intelektualnu kompetenciju djeteta (Petrović-Sočo, 2000).

Uspoređujući dinamiku razvoja u procesu odgoja i obrazovanja za okoliš, uočene su neke pravilnosti. Tako nam Devernay, Garašić i Vučić (2001) iznose nekoliko faza odgoja i obrazovanja za okoliš i održivi razvoj. Prva faza uključuje podizanje ekološke svijesti (svijesti o okolišu kao zajedničkom dobru). U ovoj fazi se najčešće primjenjuju metode kreiranja poruke, postera, slogana, pisanje pisama utjecajnim osobama, dok je način izraza literarni i likovni. Izražavanje vlastitog opredjeljenja te osvještavanje drugih, cilj je ove faze. Kako bi se s riječi prešlo na djela, u drugoj fazi odgoja i obrazovanja za okoliš, organiziraju se akcije koje su najčešće vezane uz prigodne datume i njima su potaknute. Autori navode kako je u ovoj fazi i provedbi neke akcije važan osjećaj zajedništva, povezanosti s drugim ljudima sličnih opredjeljenja, sa svijetom. U trećoj razvojnoj fazi osjetljivost i briga za okoliš je način života. Ovdje ciljevi i zadaće odgoja i obrazovanja za okoliš ne prožimaju samo obrazovni rad škole ili odgojno – obrazovne ustanove, nego i upravljanje njome, njezinu suradnju s roditeljima i lokalnom zajednicom, utkani su u njezin cjelokupni život.

2.1. KNJIŽEVNA UMJETNOST I EKOLOGIJA

Sheehan i Wsider (1994) govoreći o ekološkim aktivnostima, razvrstavaju ih u slijedeće kategorije: ekološke igre, ekološke aktivnosti i ekološke priče. Ove kategorije odnose se na isticanje potrebe za uvođenjem djece u: svijet ideja za slavlja u okolišu, izvanredne prirodne doživljaje, promijene u mjestu te razvoj stavova za dobrobit ljudi, biljaka i životinja (Uzelac i Starčević, 1999).

Uključivanje književne umjetnosti u proces odgoja i naobrazbe s ekološkog gledišta moguće je na tri razine. Najniža razina je ona s najmanje udionosti poetskoga, tu se pojavljuju spoznajni tip slikovnice i ilustrirane dječje knjige. Nešto viša razina je ona na kojoj se promatraju književnoumjetnički tekstovi ekološke tematike, dok najvišu razinu odnosa književnosti i ekologije u najširem značenju pojma predstavlja pojavnost svekolike književne umjetnosti kao jedne od sastavnica ekološki razvijene svijesti (Visinko, 2000).

Spoznajni tip slikovnice i ilustrirane knjige za djecu:

U ovu skupinu spadaju tekstovi koji, u suodnosu s ilustracijama ili fotografijama, ekološke teme i motive obrađuju pretežito sa spoznajnoga, a manje ili gotovo nikako s poetskog gledišta. Ovakvi se tekstovi češće pojavljuju u praksi i teoriji ekološkog odgoja. Učitelji drže da su izvori spoznajnog tipa dragocjeni u predškolskom i osnovnoškolskom odgoju i naobrazbi te da su za razumijevanje i učenje mnogih nastavnih sadržaja slikovnice spoznajnog tipa mnogo prihvatljivije od aktualnih udžbenika. No, valja napomenuti kako navedeni tip teksta tek uvjetno ulazi u književnost. Slikovnica, poetska i spoznajna, pripada području dječje književnosti. U spoznajnom tipu slikovničkoga teksta umjetnička stvarnost ne egzistira pa će njezin doživljaj izostati. No, sama pojavnost stihova ili nešto slikovitiji opis ne jamči literarnu vrijednost. Zbog toga, spoznajna slikovnica ekološkog sadržaja najmanje uspostavlja vezu s književnom umjetnosti (Visinko, 2000).

3. VUK U HRVATSKOJ

Vuk je najosebujnija velika zvijer Europe, važan je dio biološke raznolikosti kao vodeći predator s vrha prehrambene piramide. Vuk je oduvijek bio čovjekov izravni suparnik, zbog svog načina života, posebno s obzirom na prehramben osnovu, a negativnom stajalištu pridonose i predrasude o vuku koje su posljedica nepoznavanja biologije njegove vrste. Danas je vuk istrijebljen u najvećem djelu Europe, a njegova prisutnost tamo gdje se uspio održati svjedoči o vrijednosti i očuvanosti biološke raznolikosti pojedine zemlje. Autor se nada kako je razdoblje uništavanja vukova iza nas i kako smo na pravom putu da ga, uz bitno manje mijenjanje našeg stava prema ovom predatoru, očuvamo kao prirodnu rijetkost (Frković, 2004).

Prema Živančeviću (1951) „Vuk se duboko usjekao u svijet naroda i igrao je značajnu ulogu u povijesti ljudskog društva. Mi ga susrećemo kroz razne tvorevine ljudskog duha: ušao je u bajke, basne, poslovice, poeziju, romane...Ali, vidimo, da vuk tu ne predstavlja ništa lijepo ni milo, već kroz metaforu personificira surovost, grabežljivost, izdržljivost, lukavstvo, krvoločnost, drskost, kukavičluk...” (Frković, 2004).

Slika 1. Sivi vuk

Izvor: <http://pixelizam.com/wp-content/uploads/2013/06/sivi-vuk4.jpg> ; preuzeto 27.6.2014.

3.1. NAČINI UNIŠTAVANJA VUKOVA KROZ POVIJEST

Još iz starog vijeka datira tamanjenje vukova zbog šteta koje je pričinjao domaćoj stoci kao i divljači. Zbog toga čovjek nije tako ustrajno, dugo ni intenzivno progonio niti jednu zvijer. Stari Grci i Rimljani vukove su lovili otrovnim strjelicama i gvožđima.

Slika 2. Gvožđa za vuka

Izvor: <http://yoavweiss.github.io/respimg-sotb-presentation/resources/bear-trap.jpg> ; preuzeto 27.6.2014.

Najrašireniji način lovljenja bio je skupni lov hajkom, čiji su uspjesi redovito bili slabi, jer su lovci bili opskrbljeni samo hladnim oružjem, kopljima, strjelicama i sjekirama, ali su ipak pojedina područja pa i cijele regije bile na duže ili kraće vrijeme lišene vukova.

U feudalizmu je lov na vukove bio iznimno dozvoljen svima, korištenjem svih načina i sredstava lova, a na području zapadne i srednje Europe, u vrijeme Karla Velikog (742. – 814.), lov na vukove postaje i zakonskom obvezom.

Francuski kralj Henrik IV. uvodi visoke nagrade za tamanjene vukova, a Louis XI. svojim visokim dužnosnicima dodjeljuje naslove časnika koji rukovodi skupnim lovovima na vukove.

Uz već opisane lovove na vukove, koristili su se i oni progonom na konjima, brzonogim hrtovima, korištenjem lovnih ptica (orlova), vučjim vrtovima, ruskim klopama, a u uporabi je bilo i trovanje, koji na značenju dobiva početkom 19. st. kad je u uporabu stavljen strihnin.

Akcije uništavanja vukova postale su sve više centralizirane, pa je u Francuskoj 1700. godine osnovana posebna ustanova *Grand louverie* pod upravom visokog vojnog dužnosnika.

Vuk je nastanjivao cijelu Europu (osim Britanskog otočja, gdje je posljednji vuk ubijen 1648.g.) do približno 18. st., ali je tijekom 19. i 20. st. konačno, planski i ustrajno lovljen,

iskorijenjen u Francuskoj, Belgiji, Nizozemskoj, Njemačkoj, Danskoj, Švicarskoj, Austriji i Mađarskoj. 70-ih godina prošlog stoljeća bio je pred istrebljenjem u sve tri skandinavske zemlje Finskoj, Norveškoj i Švedskoj, a države u kojima je bio ugrožen: Bugarska, Italija, bivša Čehoslovačka, Poljska, Portugal i Španjolska. Uz europski dio bivšeg Sovjetskog Saveza, Rumunjsku i Grčku, bivša Jugoslavija, a s njom i Hrvatska, bile su uvrštene u države u kojima je populacija vukova još relativno velika (Frković, 2004).

3.2. GOSPODARENJE VUKOM U HRVATSKOJ I GORSKOM KOTARU

Kesterčanek (1896) navodi kako se i u tadašnjoj Hrvatskoj i Slavoniji također za tamanjenje vuka plaćala nagrada i to od strane države, jer se na taj problem gledalo „sa velikom zabrinutošću i ozbiljnošću“ (Frković, 2004).

I ovdje se većinom, krajem 19. stoljeća, vuka lovilo hajkom, zamkama te najčešće trovanjem. Koristile su se i „vučje jame“ te se postavljalo i gvožđe, ali s malo uspjeha. U ovo vrijeme najviše utamanjenih vukova bilo je u obje „gorske“ županije, Ličko – krbavskoj i Modruško – riječkoj. Nakon Drugog svjetskog rata, donesen je republički Zakon o lovu (1949.g.) u kojem je u Hrvatskoj divljač bila razvrstana u zaštićenu i nezaštićenu. Vuk je svrstan u nezaštićenu i ovlaštenici su ga imali prava loviti cijele godine. Također je vuka svatko mogao tamaniti i u svom dvorištu i potkućnici i to vatrenim oružjem na svom zemljištu, gdje god da se to zemljište nalazilo.

Godine 1973. većina lovačkih društava prestaje s korištenjem otrova za trovanje vukova, pa sada odstrel postaje glavnim čimbenikom mortaliteta u Gorskom kotaru. Odstrel vukova vršio se na četiri načina: dočekom na visokoj čeki uz postavljeni mamac, pri slučajnom susretu u lovu na drugu divljač, u skupnom lovu hajkom i vrebanjem. Sezonski mortalitet vukova u gorskom kotaru bio je najveći u jesen i zimu, a najmanji u proljeće i ljeto. U Hrvatskoj je od 1986. pa do kraja 2003. zabilježeno smanjenje smrtno stradalih vukova.

1987. godine prvi put na području današnje Primorsko – goranske županije nije odstrijeljen nijedan vuk. Kasnije mršavi rezultati ulova, pokazuju da to nije slučajnost već odraz smanjivanja populacije vuka. Slično stanje zabilježeno je i na ostalom području Gorske Hrvatske (Lika) i dalmaciji, pa je po prvi puta pokrenuta akcija zaštite vuka. Akcija je pokrenuta u Godini vuka, 12. siječnja 1994. godine. Broj vukova u Hrvatskoj koji se sveo na veličinu ispod 50 jedinki bio je znak za uzbunu. Značajnu podršku akciji zaštite vuka u

Hrvatskoj dala je grupa IUCN – a za vuka, donijevši posebnu rezoluciju za poticanje zaštite vuka u Hrvatskoj. I lovci Gorskog kotara počeli su poduzimati određene mjere zaštite vuka – 1972. godine zabranjena je uporaba otrova, a 1976. godine postupno se ukidaju i novčane nagrade (Frković, 2004).

3.3. ZAKONSKA ZAŠTITA I BUDUĆNOST VUKA U HRVATSKOJ

Akcija zaštite vukova u Hrvatskoj dobiva sve širu podršku. Od 5. svibnja 1995. godine, na temelju Zakona o zaštiti prirode, Pravilnikom o zaštiti pojedinih vrsta sisavaca, vuk je kao zvijer, uz risa, divlju mačku, vidru i zerdava, proglašen zaštićenom životinjskom vrstom. Od 10. listopada 1996. godine, na osnovu Pravilnika o visini naknade štete prouzročene nedopuštenom radnjom nad zaštićenim životinjskim vrstama, uvedene su sankcije s kaznom za ubijenog vuka u iznosu od 40 000 kn. Međutim, nije se na žalost mnogo postiglo ovom formalnom zakonskom zaštitom vuka, jer je on i dalje nesmetano tamanjen kroz ilegalni odstrel, a počinitelji se ne pozivaju na odgovornost i ne kažnjavaju (Frković, 2004).

U Hrvatskoj je 1998. godine mlada ženka „Pepa“ prva obilježena radioodašiljačem, a telemetrijskim praćenjem utvrđena je prosječna veličina teritorija vučjeg čopora od 15 000 ha. Planom upravljanja vukom u Hrvatskoj predviđa se u skoroj budućnosti osmisliti i organizirati posjete u područja gdje obitavaju velike zvijeri pa tako i vukovi. Prema Štrbenac (2004) u Hrvatskoj je populacija vuka dio jedne od nekoliko očuvanih u europi, a njihova prisutnost znak je očuvanog prirodnog bogatstva jedne zemlje (Frković, 2004).

3.4. SISTEMSKA PRIPADNOST I PODRIJETLO

Zajedno s psima, čagljevima i lisicama, vuci pripadaju redu zvijeri (*Carnivourae*) i velikoj porodici pasa (*Canidae*). Uz vrstu sivi vuk (*Canis lupus*), poznate su još dvije slobodno živuće vrste vukova – crveni vuk (*Canis rufus*) i abesinski vuk (*Canis simensis*). Nije do kraja prihvaćeno općenito rašireno mišljenje da su sve današnje pasmine pasa nastale udomaćivanjem vuka. Postoji i mišljenje da vuk i pas vode podrijetlo od fosilnog pravuka iz ledenog doba, dakle od jednog zajedničkog pretka tijekom dugog procesa koji je započeo

prije 100 000 godina. Stoga ne čudi da su vuk i pas (*C. lupus familiaris*) danas smatrani kao iste vrste (Frković, 2004).

3.5. RASPROSTRANJENOST VUKA U EUROPI I HRVATSKOJ, BROJNOST I KRETANJE POPULACIJE

Krajem prošlog stoljeća u svijetu je procijenjen broj sivih vukova na oko 150 000, od čega na Europu otpada 80 000 (53%).

Vukovi su još 1894. Živjeli na cijelom području Hrvatske, da bi nakon toga počeli nestajati najprije iz nizinskih kontinentalnih dijelova zemlje. Sve do šezdesetih godina prošlog stoljeća, veličina populacije vuka u Hrvatskoj kretala se između 600 i 1000 jedinki.

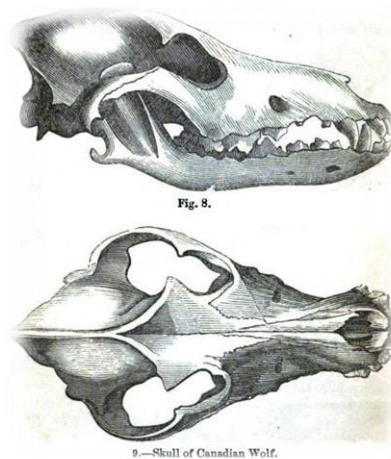
Danas su u Hrvatskoj vukovi rasprostranjeni uzduž masiva Dinarida, na sjeverozapadu od granice sa Slovenijom pa sve do Crne Gore na jugoistoku. To područje je veličine 1 746 000 ha. Zbog njihove velike pokretljivosti i specifičnog načina života, procjena brojnosti teško je provediva i u pravilu daje netočne podatke. Prema Planu upravljanja vukom u Hrvatskoj (2004) izvedena je jedinstvena procjena po kojoj u Hrvatskoj danas obitava 130 do 170 vukova (Frković, 2004).

3.6. IZGLED I GRAĐA TIJELA

Najveći predstavnik porodice pasa je sivi vuk. Vukovi imaju niz prilagodbi koje im omogućuju brzo kretanje i potjeru za plijenom - noge relativno duge i čvrsto tijelo snažno i zbijeno, kralježnica im je savitljiva, ključna kost smanjena.

Živančević (1951) vuka opisuje kao mršavog psa s visokim nogama, a prema Kusaku (2003) prosječna masa odraslog vuka s područja Hrvatske je 31 kg.

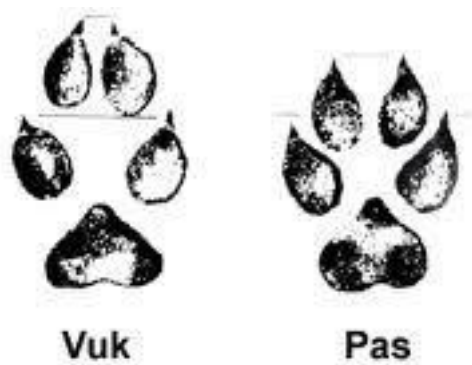
Većina ljudi koja nikad u životu nije vidjela vuka, obično ovu zvijer smatra golemom. Kusak (2003) je ustvrdio kako su naši vukovi od vrha nosa do kraja repa u prosjeku dugi 170 cm (rep 42 cm), s prosječnom visinom u grebenu od 64 cm, a rep koji je kraći od polovice trupa s glavom, za razliku od psa, drži spušten. Poput ostalih zvijeri i vuk ima 42 strogo specijalizirana zuba, od kojih se za hvatanje i ubijanje plijena posebno ističu očnjaci te četvrti gornji prekutnjak i prvi donji kutnjak (Frković, 2004).

Slika 3. Čeljust vuka sa strane (gore) i odozgo (dolje)

Izvor: <http://upload.wikimedia.org/> ; preuzeto 27.6.2014.

Svojstveno svim mesožderima i u vuka je probavni trakt razmjerno kratak. Kao i pas i vuk na prednjim nogama ima 5 prstiju, dok na stražnjim ima 4 prsta (nedostaje palac), no palcem na prednjoj nozi nikad ne dotiče tlo. Na svakom prstu je tvrdi jastučić, a prsti završavaju jakim i tvrdim pandžama (Frković, 2004).

Slika 4. Izgled šape vuka (desno) i krupnog psa (lijevo)

Izvor: <http://s3.amazonaws.com> ; preuzeto 27.6.2014.

Vuci se, uz ostalo sporazumijevaju mirisima, a mirisne žlijezde smještene su im na kraju repa, između prstiju i na glavi. Mirisne tragove vukovi koriste kako bi označili teritorij. Dlaka vuka sastoji se iz dva sloja, donjeg kratkog i mekanog i gornjeg pokrovnog, oštrije i dulje dlake koji donji sloj dlaka štiti od vlage, pa je koža vuka uvijek suha. Miles (1982) navodi kako vuk

automatskim podešavanjem optoka krvi neposredno ispod kože, zadržava svoju tjelesnu temperaturu te tako izdržava naročito niske temperature, dok se u vrijeme visokih temperatura, poput psa, hladi dahtanjem preko jezika, tj. mehanizmima isparavanja vlage s jezika.

Vuk ima dlaku žućkastosive do mrke boje, a ovisi o udjelu smeđih, sivih i crnih dlaka. Krzno vuka u Hrvatskoj sive je boje, dok su leđa i rep nešto tamnije boje, a boja prema trbuhu i noga prijelazi u svjetlije sivu.

Kako bi se vuk mogao razlikovati od vuku sličnog psa, s prednje strane nogu vuk ima usku tamnu prugu prosječne veličine 10 x 2 cm. Također ga možemo razlikovati po „divljem“ izgledu lica i izgledu glave (kose oči, ispupčena kost ispod očiju, jako zubalo i živčani mišići, trokutaste uspravne uši, koje za razliku od psa, vuk stalno drži uspravno i ne može ih savinuti); po izgledu i držanju repa (rep vuka podjednako debeo od korijena do vrha, ravan je i najčešće visi); boji dlake (vuk nikad ne smije imati bijelu pjegu na prsima ili pod vratom, prstima ili vrhu repa, jer je to svakako oznake tipične za psa); vučjem prstu ili vučjem čaporku (zakržljalom petom prstu na stražnjim nogama koji se može javiti kod psa, ali nikad ne smije biti u vuka); izgledu i dimenziji šapa (šape u vuka su većinom duguljaste dok su kod psa više okrugle); mirisu vuka (vuk ima poseban miris, ljut i oštar); širini orbitalnog kuta na lubanji; genetskim metodama (često korištena za razlikovanje štenadi vuka od štenadi lisice).

U vuka su razvijena i sva osjetila, pa tako ima odličan vid, izvrstan njuh i još bolji sluh. Hod, kas i trk (galop), tri su načina kretanja vuka što mu je isto kao i kod psa (Frković, 2004).

3.7. ŽIVOTNI PROSTOR (STANIŠTE)

Ova krupna zvijer može živjeti na praktički svakom staništu, a osnovni je uvjet da može doći do plijena, odnosno da mu određeni životni prostor donosi minimalne uvjete za zaklon i pronalaženje brloga za podizanje mladih. U odnosu na životni prostor, vuk nije posebno izbirljiv, a zaklonjenost mu je potrebna samo da izbjegne čovjeka, jer drugih neprijatelja u prirodi nema. Vuk može živjeti sasvim blizu ljudi, uz uvjet da ih ljudi podnose ili da je njihova smrtnost, koju je uzrokovao čovjek, manja od godišnjeg prirasta.

Vukovi su u neprestanom kretanju, na velikim putovanjima u potrazi za plijenom. Tijekom 24 sata, oni su prosječno osam sati u pokretu i to u sumrak i u rano svitanje, svladavajući veliku udaljenost i pokazujući time veliku izdržljivost. Nestavši iz nizinskih, sjevernih dijelova

Hrvatske, danas je vuk još stalno prisutan samo u Gorskom kotaru, Lici i Dalmatinskoj zagori, a povremeno zalazi u Banovinu i kordun te sjeverni dio Istre (Frković, 2004).

3.8. PREHRANA I ŠTETE

Vuk je „lovac na velike sisavce“, na jelene, srne i divlje svinje, tj. mesojed je. Pojest će on i svakog drugog manjeg sisavca, poput zeca, puha ili miša, kojeg može uhvatiti. Lov vukovima nije jednostavan, pa on lovi plijen koji može lakše uhvatiti, onu vrstu koja je sporija ili koja se lakše skriva. Prema znanstvenim istraživanjima samo oko 10 % pokušaja čopora da ulovi plijen bude uspješno. Vučji probavni trakt prilagođen je razdobljima sitosti i razdobljima gladi, jer se zna dogoditi da vukovi po nekoliko dana (3 - 5 dana) ne jedu ništa, a kada uhvate plijen, mogu pojesti velike količine mesa. Vukovi najradije love stare i iznemogle životinje, bolesne, izgladnjele i mlade, što ih uvrštava u selektivne grabežljivce. Ne tako rijetko, vukovi ubijaju više nego je potrebno, kao da uživaju u samom ubijanju, no ponekad prakticiraju da kroz izvjesno vrijeme, po nekoliko sezona za redom, ne love neku vrstu plijena koja se opasno prorijedila, čekajući da se opet razmnoži. U Dalmatinskoj zagori, kraju s ekstenzivnim stočarstvom, vukovi se hrane pretežno stokom, uzrokujući tako znatne štete. Prema novom Zakonu o zaštiti prirode, za sve gospodarske i druge štete koje je počinio vuk, oštećenik ima pravo na naknadu, ali uz uvjet da je poduzeo sve propisane radnje i zahvate da spriječi nastanak štete

3.9. NAČIN ŽIVOTA I PONAŠANJE

Vukovi žive u čoporima, kako bi plijen tako mogli lakše uhvatiti, ali ga odmah i pojesti. Prema Milesu (1982) tipična struktura čopora sastoji se od „alfa“ mužjaka i „alfa“ ženke, u dobi od najmanje tri četiri godine, na vrhu, u sredini su njima podređeni, na ljestvici hijerarhije, „beta“ mužjaci i „beta“ ženke, a sasvim na dnu, nalazi se mladunčad i „stara generacija“. Za prilike Gorskog kotara veličina čopora kreće se od pet do sedam vukova, dok u nekim područjima Rusije i Sjeverne Amerike čopor broji dvadeset i više vukova. Veličina čopora pak ovisi o veličini teritorija koja mu stoji na raspolaganju, o dostupnosti i količini

hrane, o smrtnosti u štenadi, o veličini vučjih populacija na određenom širem prostoru i dr. (Frković, 2004).

Vukovi su u pravilu zajedno u čoporu cijele godine, a dominantni vuk ili vučica određuju kada će čopor ići u lov, gdje će donijeti potomstvo, a nadređene jedinke jedu prije podčinjenih. Disciplina je stroga u čoporu, ali nije nemilosrdna, nestašni štenci se kažnjavaju, a time i odgajaju. Status pojedine jedinke u čoporu se potvrđuje i utvrđuje tijekom cijele godine kroz određene vidove ponašanja. U pravilu je to jedan reproduktivan para vukova koji nije u srodstvu, pare se iz godine u godinu, a ostali vukovi njihovi su potomci, između kojih nema parenja, jer bi to bilo parenje u srodstvu, što se u vukova izbjegava. Tenzije u čoporima također postoje, a „alfa“ mužjak i „alfa“ ženka tvore par koji ima prvenstvo u parenju i razmnožavanju i samo oni stvaraju potomstvo. Nije rijetkost da vodstvo čopora preuzme vučica, a ista ta „alfa“ ženka može nadživjeti jedno za drugim nekoliko „alfa“ mužjaka.

U drugoj i/ili trećoj godini života, mladi podčinjeni vukovi često napuštaju roditeljski čopor i njihov teritorij zbog nemogućnosti parenja i nedostatka hrane. Ako takav vuk uđe u teritorij nekog drugog čopora i ako čopor to otkrije, redovito će ga ubiti, a nerijetko i pojesti. Ako je pak vuk došao na teritorij na kojem nema stranih vukova, a s njim je došao najmanje jedan mladi vuk suprotnog spola s kojim nije u srodstvu, može nastati novi čopor (Frković, 2004).

Vukovi rijetko laju, iako su bliski rođaci pasa, ali se zato glasaju zavijanjem. Zavijanjem obilježavaju svoj teritorij ili nakon lova pozivaju na okupljanje. Harrington i Mech (1982) navode kako se lajanju, bolje nego zavijanju, može odrediti smjer iz kojeg dolazi. Zato odrasli vukovi laju kako bi privukli pažnju na sebe i uljeze odvratili od legla (Frković, 2004).

Iako su bliski srodnici, između vuka i psa postoji velika netrpeljivost, koja se ponekad očituje kao „krvnička mržnja“. Vuci se zimi, kada nema stoke na paši, zalijeću u sela i dvorišta te dave i proždiru pse. Iz starije literature saznajemo različite odgovore na pitanje napadaju li vukovi i ubijaju ljude? Neki tvrde da napadaju samo kada su jako gladni, a kada jednom okuse meso čovjeka tada za njim hlape. Drugi pak govore da su pričanja o napadajima vuka na čovjeka pretjerana. Da se vuk u pravilu boji čovjeka i izbjegava ga. Nigdje ne postoji siguran dokaz da je zdrav vuk ubio čovjeka, a ako je bijesan napast će ga svakako kao i bijesan pas. Iako veliki broj ljudi nikad nije vidio vuka, on živi od najranijeg djetinjstva u našoj mašti kao onaj strašni vuk iz Crvenkapice. No, ne uspijemo li promijeniti mišljenje o tome da vuk ne napada ljude nego ih izbjegava, vuk će nestati iz naših šuma i lovišta (Frković, 2004).

3.10. RAZMNOŽAVANJE, ŽIVOTNI VIJEK I UTVRĐIVANJE DOBI

U zimskom razdoblju godine, počevši od kraja prosinca pa sve tamo do ožujka, odvija se parenje vukova. Vučica se tjera jedanput godišnje, a vučići se rađaju u brlogu (jazbini). Skotnost vučice traje od 62 do 64 dana, a mladi vučići dolaze na svijet u travnju – svibnju. U leglu ih nije nikad manje od tri, obično 4 – 7. Starije ženke kote veći broj mladih od mlađih ženki, a u leglu prevladavaju muški primjerci (3:1 u korist mužjaka).

Mladi se rađaju slijepi i gluhi, progledaju nakon 11 – 15 dana života, a s 20 dana i čuju. U odnosu na tijelo, glava im je izrazito krupna, a boja dlake tamnosiva. 6 – 8 tjedana sišu majku, a već s 4 tjedna jedu poluprobavljenu mesnu hranu koju im roditelji iz želuca povraćaju ispred brloga. U vrijeme kada mladi mijenjaju mliječne u stalne zube i kada je teško razlikovati mladog od starog vuka, krajem jeseni ili početkom zime, štenad kreće s prvim pravim lovnim pohodom. Za uspješno svladavanje oprezne i krupne životinje potrebna je duga škola i iskustvo odraslih (Frković, 2004).

Slika 5. Mladunče vuka

Izvor: <http://howlingforjustice.files.wordpress.com> ; preuzeto 28.6.2014.

Prosječno trajanje života vuka u slobodnoj prirodi iznosi 8 – 9 godina, ali ima i iznimki. Do 15 godina mogu živjeti neki izvanredno fizički snažni vukovi. Kusak (2002) navodi kako se dob vukova može odrediti na više načina. U prvoj godini dob se određuje po rastu i razvoju tijela te izmjeni zubi. Kesterčanek (1896) kaže kako su stari lovci tvrdili da se dob vuka može odrediti po jetrima, jer mu na crnim jetrima svake godine naraste po jedan zalistak. No to mišljenje nije znanstveno utemeljeno. Isto vrijedi i mišljenje da vuk sa starošću dobiva krupnu

glavu. Točna starost određuje se brojenjem prstenova (godova) u zubnom cementu te dodavanjem još dviju godina (Frković, 2004).

3.11. PRIRODNI NEPRIJATELJI I BOLESTI

Poput ostalih velikih zvijeri i vukovi imaju razmjerno malo prirodnih neprijatelja. Prirodnom selekcijom na životu se mogu održati samo najjači i najzdraviji primjerci, dok svi oboljeli vuci, zbog divljih i surovih uvjeta, ili brzo uginu ili ih podave njihovi suplemenici. Brancelj (1988) ističe kako stari vuci trpe od upale zglobova (artritisa), a radi krvarenja i ispadanja zubi, postaju slabiji u lovu, pa ugibaju od pothranjenosti ili također budu žrtve suplemenika. Neki vukovi stradaju pri progonu ili hvatanju krupnog plijena.

Vukovi, kao i ostale zvijeri iz porodice pasa, obolijevaju od različitih bolesti, od kojih su zabilježene mnogobrojne virusne, bakterijske i gljivične bolesti te parazitske invazije. Do masovnih uginuća dolazi zbog virusne bolesti silvatične bjesnoće, ali ta zarazna bolest može prijeći i na ljude, dok je vuk zaražen bjesnoćom u stanju čovjeka i napasti. Cvetnić (1989), kao bitne znakovi koji upućuju na zaraženost divljači, pa tako i vuka, bjesnoćom, navodi neobično ponašanje, gubitak straha od čovjeka, u nekim stadijima bolesti i poriv za napadanjem. Prosječno je u Hrvatskoj godišnje jedan vuk zaražen bjesnoćom.

4. CILJ I ZADACI RADA

Cilj ovog diplomskog rada bio je istražiti koliko djeca poznaju stvarne biološke karakteristike vuka, a koliko na određivanje njegovih osobina utječu poznate dječje bajke.

Ovaj rad uključuje nekoliko zadataka:

1. Utvrditi poznaju li djeca stvarne biološke karakteristike vuka.
2. Utvrditi postoji li razlika u određivanju osobina vuka ne temelju dviju različitih slikovnica ispričanih djeci.
3. Utvrditi smatraju li djeca vuka ugroženom vrstom u svijetu i utječe li ponašanje vuka u pojedinoj slikovnici na njihovo mišljenje.

Kako bih postigla postavljeni cilj odlučila sam odgovore djece na postavljena pitanja prikupiti intervjuom djece nakon ispričanih priča, obraditi prikupljene rezultate te izvesti zaključke o provedenom istraživanju.

5. ISPITANICI I METODE RADA

5.1. ISPITANICI

Istraživanje sam provela u dječjem vrtiću „Pčelica“ Osijek u Osijeku u kojem sam pet godina odradila svoju stručnu praksu. Istraživanje je obuhvatilo 5 ispitanika u dva kruga, od koji je bilo dvije djevojčice i tri dječaka. Ispitanici su bila djeca predškolske skupine koja su dva puta pristupila jednakom intervjuu.

5.2. METODE RADA

Za provedbu ovog istraživanja koristila sam dvije slikovnice, „Crvenkapicu“ braće Grimm te „Suvremenu Crvenkapicu“ studenata Učiteljskog studija Pedagoškoga fakulteta u Osijeku i dr. sc. Anđelke Peko. Nakon ispričanih priča djeca su intervjuom odgovarala na 16 istih pitanja o vuku.

„Crvenkapica“, Jacob i Wilhelm Grimm

Jednom davno živjela je dobra mala djevojčica koja je od svoje bake na poklon dobila kapicu od crvenog pliša te su je tada nazvali Crvenkapica. Jednog dana majka je Crvenkapicu poslala k baki da joj odnese kolače koje je majka ispekla i vino, baka je bolesna pa da joj to pomogne da ozdravi. Crvenkapica je obećala mami da neće skretati sa šumskog puta koji vodi do bake. I tek što je Crvenkapica ušla u šumu, pred nju na stazu iskoči vuk. Crvenkapica nije znala koliko opasan može biti pa ga se uopće nije preplašila.

"Dobar dan, Crvenkapice", reče on.

"Dobar dan i tebi vuče."

"Kuda si se zaputila tako rano, Crvenkapice?"

"Idem kod svoje bake."

"Što to носиš u košari?"

"Kolač i vino. Moja baka se ne osjeća dobro pa ju želim malo razveseliti."

"A gdje živi tvoja baka, Crvenkapice?"

"U šumi, na kilometar odavde. Sigurno je poznaješ." odgovori Crvenkapica.

Vuk pomisli u sebi : "Kako preslatka mala djevojčica, sigurno je izvrsnog okusa, boljeg nego njezina baka. Ali ako budem strpljiv, mogu pojesti obje."

Hodajući još malo pokraj Crvenkapice, pokaže joj cvijeće koje raste u šumi i kaže joj kako bi se baka sigurno radovala kad bi joj ga ona ubrala. Zato Crvenkapica skrene sa staze u šumu kako bi ubrala lijepo cvijeće. Vuk je za to vrijeme krenuo prečicom do bakine kuće i malo poslije zakucio je na bakina vrata.

"Tko je?" "Crvenkapica," reče vuk malo promijenjenim glasom. "Donijela sam ti kolača i vina, otvori mi vrata."

"Samo okreni kvaku" dovikne baka, "ja sam preslaba da izađem iz kreveta."

Vuk okrene kvaku, otvori vrata i bez ijedne riječi jurne preko sobe, ravno na bakin krevet i proguta baku u jednom zalogaju. Zatim obuče njezinu spavaćicu, stavi njezinu noćnu kapicu na glavu, navuče zavjese na prozore i legne u krevet. Kad je Crvenkapica došla do bakine kuće, bila je malo iznenađena kada je ulazna vrata našla otvorena, a kada je ušla u sobu, obuzme ju nekakva čudna nelagoda. Onda vikne još s vratiju: "Dobro jutro", ali ne dobije odgovor. Crvenkapica ode do prozora, razgrne zavjese i zatim ode do kreveta u kojem je ležala baka, kape navučene gotovo do nosa i malo čudnog izgleda.

"Oh! Bako!", reče, "kako velike uši imaš!"

"Da te bolje čujem, dijete moje." dobije odgovor.

"Ali bako, kako su ti velike oči!", reče ona.

"Da te bolje vidim, draga moja."

"Ali bako, imaš tako velike ruke!"

"Da te mogu bolje zagrliti."

"Ali, bako! Zašto imaš tako velika usta?"

"Da te bolje pojedem!" zaurla vuk, iskoči iz kreveta i proguta Crvenkapicu.

Nakon toga vuk je napokon bio sit, pa legne u krevet, zaspi i u snu počne strašno hrkati. Lovac, koji je prolazio pored bakine kuće, ugleda vuka i pomisli kako bi ga mogao ubiti, ali se sjeti da je vuk možda pojeo baku, pa ode po škare i zareže vuku trbuh. Nakon što je zarezo pet šest puta, iskoči Crvenkapica iz vučjeg trbuha, a odmah zatim i njena baka. Crvenkapica zatim ode nakupiti kamenje u dvorištu, kojim zajedno napune vukov trbuh i zašiju ga.

Kada se vuk naspavao, digne se iz kreveta i osjeti strašnu žeđ pa odvuče svoj teški trbuh do bunara da se napije, ali ga kamenje prevuče i on upadne u bunar. A baka, Crvenkapica i lovac proslaviše uz kolač i vino. A Crvenkapica obeća sama sebi: "Od sada ću uvijek, uvijek raditi onako kako mi kaže majka, i nikada neću skretati s puta" (Grimm, 1994).

„Suvremena Crvenkapica“, Studenti Učiteljskog studija Pedagoškoga fakulteta u Osijeku i dr. sc. Anđelka Peko

Crvenkapica je suvremena djevojčica iz grada, razmažena, pomalo neuredna, neuglađenog ponašanja. Jednog dana mama sjedi u kući, puši cigaretu i luduje uz glasnu glazbu s kazetofona. Crvenkapica sjedi na podu, igra se kartama, žvače žvakaću gumu, popravljajući kapicu. Oko njih je dosta neuredno. Na stolu je dio pizze, coca – cola, majčin kozmetički pribor...Ispod stola je koš pun smeća. Majka viče Crvenkapici da se digni i odnese baki ručak, ali ne zna što da joj pošalje. Crvenkapica se ustaje ljuta na majku što je sada dira. Majka u košaru trpa konzerviranu hranu, dopola napunjenu bocu vina, ostatke od pizze...Prije nego je Crvenkapica krenula, mami je pomogla smeće odnijeti prema šumi na čijem se odronku vide prazne boce, stare vrećice, konzerve...Bacaju smeće na hrpu jer su uvjerene da se ovdje neće ni primijetiti. Crvenkapica ulazi u šumu u kojoj cvrkut ptica narušava zvuk motorne pile. Iz šume doskakuta vuk koji je u bijegu te se zaustavi uz drvo. Ugleda Crvenkapicu koja trga cvijeće, baca uokolo papiriće i limenku te pjeva poznatu melodiju:

„Ispred naše kućice
cvijeće je u blatu
mi ga zato kidamo
i nogama gazimo.

Nabrala sam kiticu
najljepšega cvijeća,
dat ću njega bakici
umjesto tableta!“

Vuk je naglo zaustavi i kaže da je to sada već previše. Crvenkapica mu se nemarno približava i obraća: „Ko si sad pa ti? Šta 'o's? “ Vuk joj kaže da je on vuk, a Crvenkapica ga u čudu pita postoje li vukovi još. Vuk joj odgovori da pored takvih kao što je ona više neće biti ni njega. Crvenkapica rastežući žvakaću gumu i bacajući papirić pita vuka kakve to veze ima s njom. Zgrožen njenim ponašanjem, vuk joj kaže da ispod te plastike koju je bacila sada neće moći niknuti trava. Da ona nanosi zlo i ne razmišlja što je učinila. Sada bez trave, zeko neće imati što jesti, samim time ni vuk neće imati hrane, a ako vuk uginu slab i svojom lešinom ne nahrani ovu travku i drvo, sve će lagano umrijeti i nestati. Vuk joj objašnjava skoro uplakana izraza lica. Kaže joj da je bacila odvratnu limenku punu otrovnih kemikalija i da njemu nije jasno kako ona to može prinijeti svojim ustima. Crvenkapica mu u međuvremenu pobjegne, a on krene u potragu za njom. U šumu stiže lovac, čudan stvor u lovačkom šeširu, zelenoj majici i hlačama, s foto – aparatom i dječjim pištoljem u ruci. To nije više „onaj lovac Luka “ koji štiti šumu, već neki izgubljeni stvora iz grada.

Baka leži sama u kući, nagluha, dršće, trese se, uzima tabletu, a kutiju i sve što joj dođe pod ruke baca kroz prozor. Stiže Crvenkapica i ulazi u kuću, izvadi limenku, otvara je i proljeva po baki. Crvenkapica joj pomaže ustati i govori joj kako je donijela malo klope, nešt' u konzervi i malo pizze. Odjednom se otvaraju vrata i u kuću upada lovac, opet pucajući poput djeteta. Uperi pištolj u baku i Crvenkapicu, misleći da su one krasni primjerci, pa ih pita jesu li one lavovi, divlje svinje ili pak košute i lane? Baka i Crvenkapica su u čudu, no Crvenkapica mu kaže da sjedne i nešto popije, a zatim Crvenkapica pojačava kazetofon i glazba sve nadjačava.

Iz kuta izranja „zli“ vuk te se ljubazno nakloni i reče: „Dobar dan želim, dame i gospodine! Ispričavam se što prekidam ovaj uvaženi skup!“

Lovac odmah skoči, vidjevši pravog i živog primjerka te govori vuku da se ne miče kako bi ga on mogao naciľjati. Vuk mu kaže da sačeka trenutak, da ga je danas već uvrijedila ova mlada dama i da je njegovom strpljenju došao kraj: „Neće više biti mrtvog vuka s rasporenim trbuhom, jer vas ja neću ni pojesti. Pogledajte što sve pijete, što sve unosite u sebe. Ne marite ni za sebe, ni za moju šumu. Joj! Fuj! Samo ću vas na kraju uputiti u blagodati vašeg ljudskog života. Zbogom!“ Nakon što je vuk napustio bakinu kuću iz vana se osjeti dim, smog i smrad koji nadiru sa svih strana. Baka, Crvenkapica i lovac kašľju, guše se i padaju jedno preko drugoga. Na drugom kraju i mama kašľje i guši se... Vuk za to vrijeme u svojoj šumi kupi, sa plinskom maskom na licu, kupi smeće u vrećice, sadi cvijeće i govori:

„Ja sad moram opet raditi:

smeće iz šume izbaciti

a travicu i cvijeće posaditi...“ (Studenti Učiteljskog studija Pedagoškoga fakulteta u Osijeku i dr. sc. Anđelka Peko, 1996)

Čitajući ove dvije slikovnice možemo vidjeti potpunu suprotnost likova. U prvoj je pozitivna uloga pripala Crvenkapici, majci, baki i lovcu, a negativna vuku. U drugoj je to obrnuto, svi pozitivni likovi sada su postali negativni i obrnuto. Vuk u drugoj slikovnici ekološki je vuk, koji brine za svoju šumu i okoliš u kojem živi, no živeći u svijetu u kojem ljudi zagađuju sebe različitom hranom i pićem, a samim time i okoliš u kojem žive, i njegov je život ugrožen. Vuk pokušava objasniti, u drugoj slikovnici, kako će ovakvim načinom života, svijet nestati. Nestat će prirode i životinja koje u njoj žive, a samim time neće biti ni nas ljudi. Čitajući slikovnice individualno svakom djetetu koje je sudjelovalo u istraživanju te provodeći intervju sa svakim od njih, htjela sam ispitati koliki će utjecaj na stvarne biološke karakteristike ostaviti pojedina slikovnica. Hoće li djeca shvatiti ugroženost životinjskih vrsta

u svijetu te ugroženost i našeg života slušajući drugu slikovnicu te hoće li odgovori na ista pitanja nakon saslušanja obje slikovnice biti različiti.

Intervju koji sam koristila u istraživanju proveden je nakon čitanja svake slikovnice. Intervju se sastojao od 16 pitanja. Sva pitanja odnosila su se na vuka, njegov fizički izgled, ponašanje te njegov položaj u priči i svijetu. Svako pričanje priče i intervju trajalo je petnaestak minuta. Pričanje priča i intervju provodila sam u dva dana. Prvi dan, 23.6., pričala sam im „Crvenkapicu“ te provela intervju, dok sam drugi dan, 25.6. pričala „Suvremenu Crvenkapicu“ te ponovno provela isti taj intervju.

Nakon što sam provela intervju računalo sam obradila rezultate te ih grafički prikazala.

6. REZULTATI I RASPRAVA

1. Pitanje: Što misliš kako izgleda vuk?

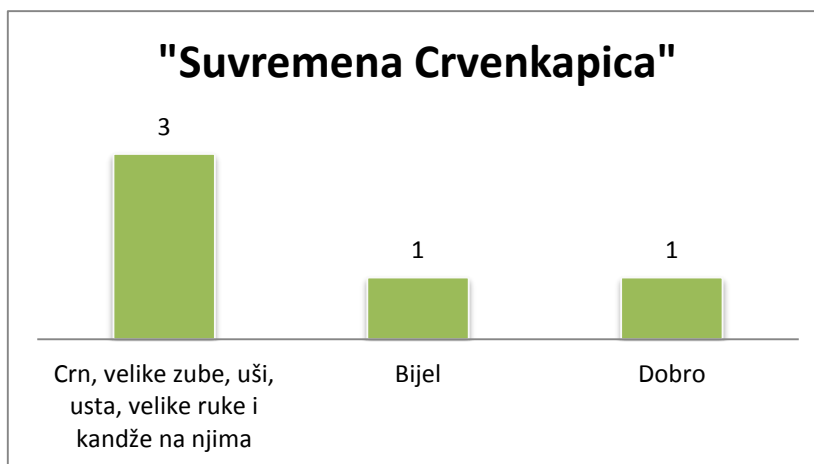
Na ovo pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“ sva su djeca isto odgovorila. Odgovorili su kako misle da vuk ima crno krzno, velike uši, zube, usta i ruke na kojima su velike kandže.

Sjedeće slike (Slika 6. i 7.) grafički prikazuju odgovore djece na 1. pitanje nakon ispričanih priča.

Slika 6. Odgovori djece na 1. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

Na isto ovo pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“ neka djeca su različito odgovorila. Tako je 3 djece odgovorilo isto kao i prvu put, dok je jedno dijete reklo da sada misli kako je vuk bijel, a jedno kako je vuk izgleda dobro.

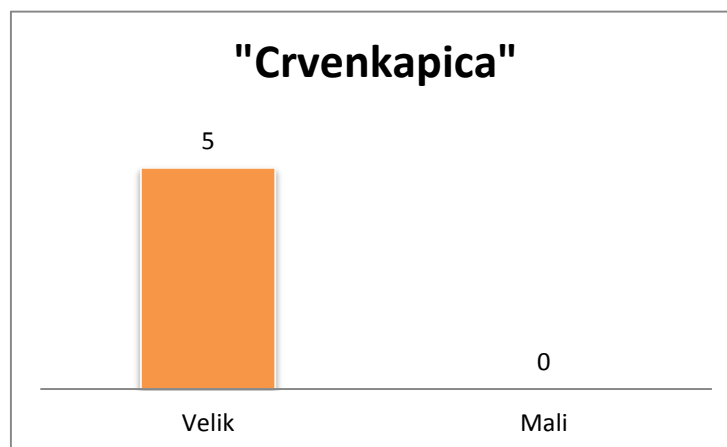

Slika 7. Odgovori djece na 1. pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“

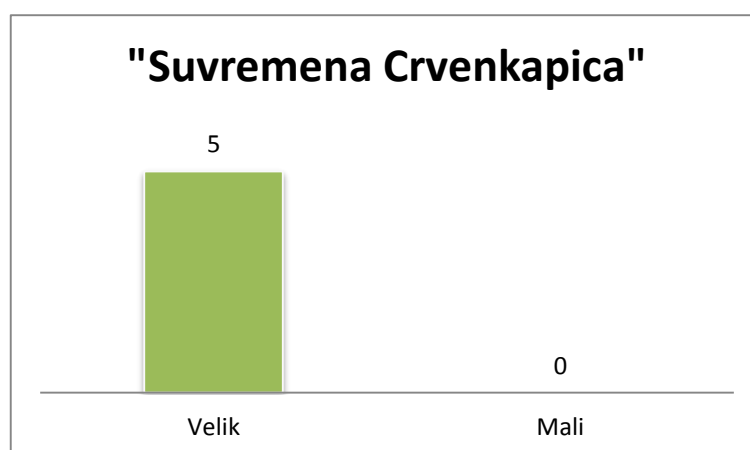
2. Pitanje: Je li on u ovoj priči velik ili mali?

Nakon ovog pitanja sva su djeca u oba intervjua odgovorila isto. I nakon pročitane „Crvenkapice“ kao i nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“ njihovo odgovor je bio da je vuk velik.

Slike 8. i 9. grafički prikazuju odgovore djece na postavljeno 2. pitanje nakon ispričanih priča.

Slika 8. Odgovori djece na 2. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

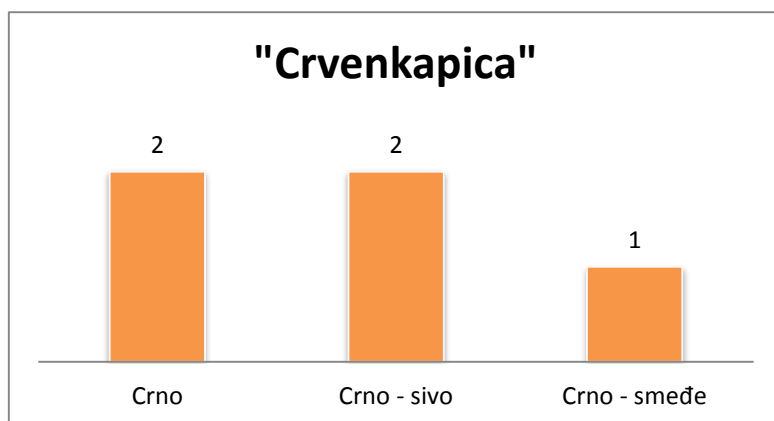

Slika 9. Odgovori djece na 2. pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“

3. Pitanje: Koje boje je krzno vuka?

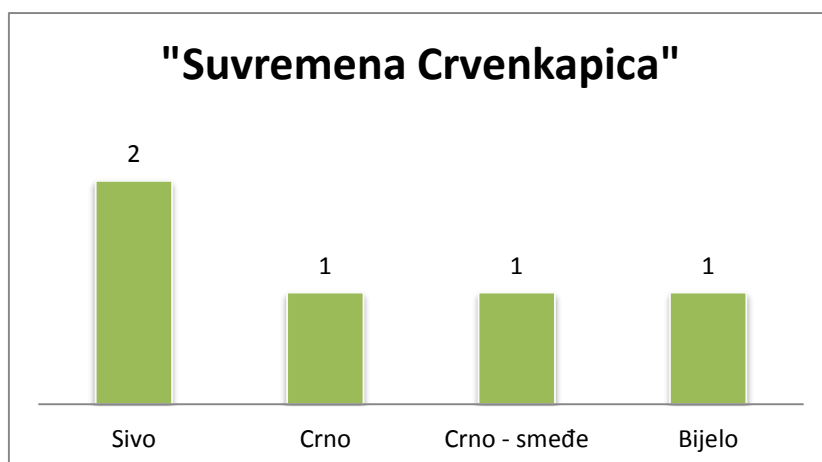
Nakon pročitane „Crvenkapice“ djeca su različito odgovorila na ovo pitanje. Dvoje djece odgovorilo je kako je krzno vuka crne boje, dvoje djece da je ono crno – sive boje, dok je jedno dijete odgovorilo da je crno – smeđe boje.

Sljedeće slike (Slike 10. i 11.) grafički prikazuju odgovore djece na 3. pitanje nakon ispričanih priča.

Slika 10. Odgovori djece na 3. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

Djeca su također različito odgovorila i nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“. Ovdje imamo dva odgovora sivo, jedan odgovor crno, jedan crno – smeđe i jedan bijelo.

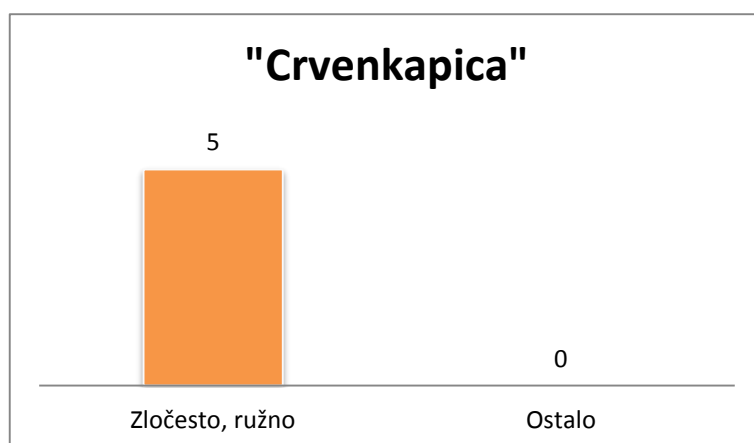
Slika 11. Odgovori djece na 3. pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“

4. Pitanje: Kako se ponaša ovaj vuk?

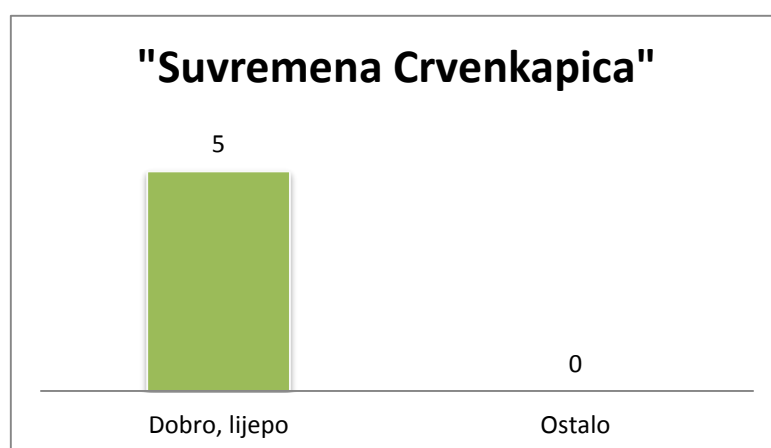
Djeca su na ovo pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“ isto odgovorila. Svi su se složili kako se ovdje vuk ponaša zločesto i ružno.

Sljedeće slike (Slike 12. i 13.) grafički prikazuju odgovore djece na 4. pitanje nakon ispričanih priča.

Slika 12. Odgovori djece na 4. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

I nakon ispričane druge priče, djeca su također isto odgovorila. Sva su djeca odgovorila kako je ovdje vuk dobar i lijepo se ponaša.

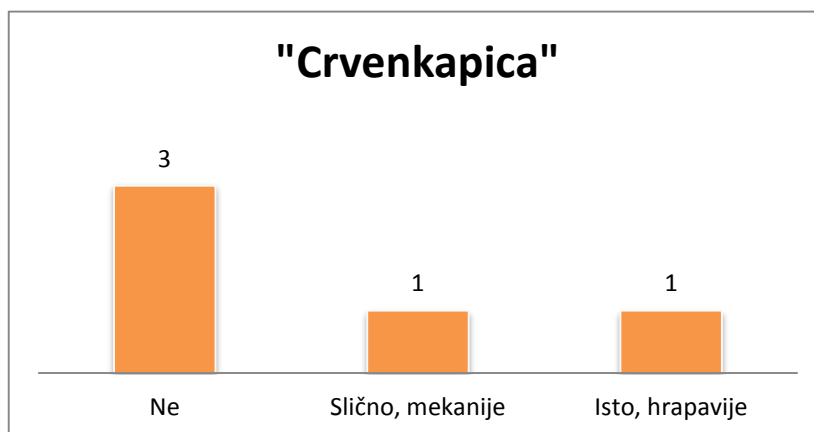

Slika 13. Odgovori djece na 4. pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“

5. Pitanje: Govori li on jezikom kojim mi govorimo?

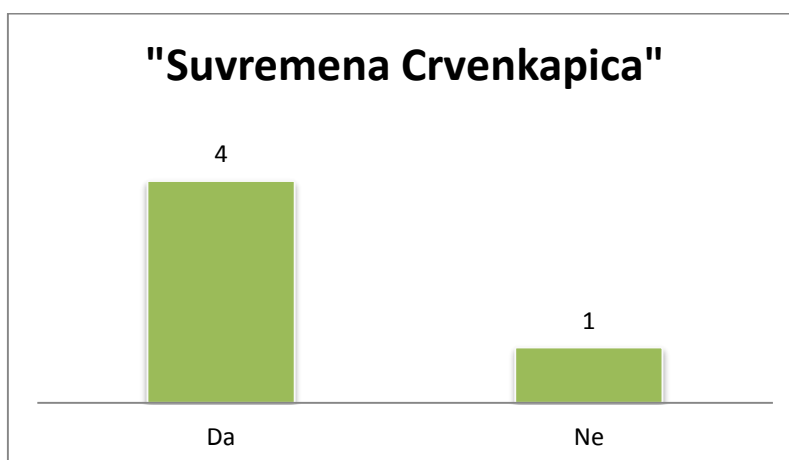
Nakon pročitane „Crvenkapice“ djeca su imala različite odgovore. Troje djece je odgovorilo kako vuk ne govori kao mi, jedno dijete je reklo kako govori slično, ali malo mekanije, dok je jedno dijete odgovorilo da govori isto kao mi samo malo hrapavije.

Slike 14. i 15. grafički prikazuju odgovore djece na 5. pitanje nakon ispričanih priča.

Slika 14. Odgovori djece na 5. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

Nakon ispričane „Suvremene Crvenkapice“ četvero djece reklo je kako vuk govori jezikom kojim mi govorimo, dok je samo jedno dijete reklo da vuk ne koristi naš jezik, već ima svoj jezik.

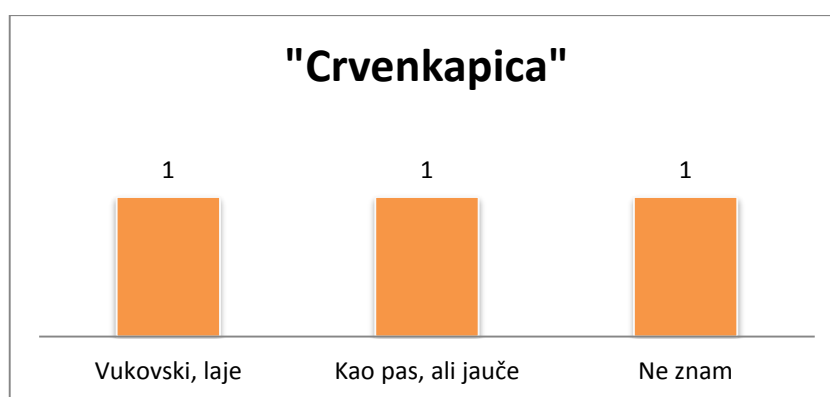

Slika 15. Odgovori djece na 5. pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“

6. Pitanje: Ako ne, kojim jezikom govori?

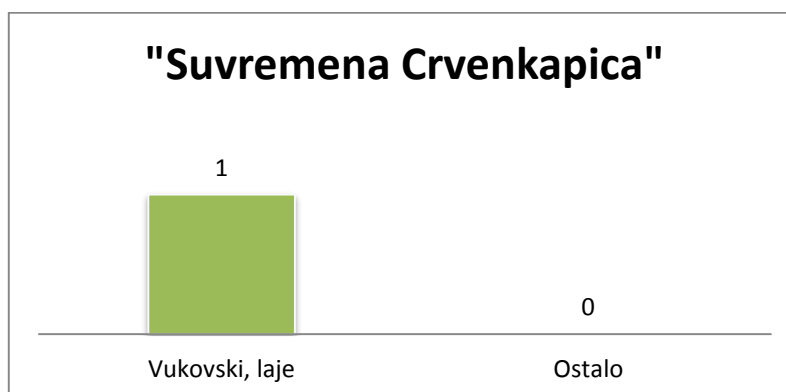
Na ovo pitanje odgovaralo je samo troje djece nakon ispričane „Crvenkapice“, pošto je samo troje djece u prošlom pitanju odgovorilo s ne. Tako je sada odgovor jednog djeteta bio da vuk govori vukovskim jezikom, tj. da laje, drugo dijete reklo je kako govori isto kao pas samo malo jauče, dok treće dijete nije znalo kojim jezikom govori vuk.

Sljedeće slike (Slike 16. i 17.) grafički prikazuju odgovore djece na 6. pitanje nakon ispričanih priča.

Slika 16. Odgovori djece na 6. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

Nakon odgovora na prošlo pitanje, ovdje je samo jedno dijete moglo odgovarati te je reklo kako vuk govori vukovskim jezikom, laje.

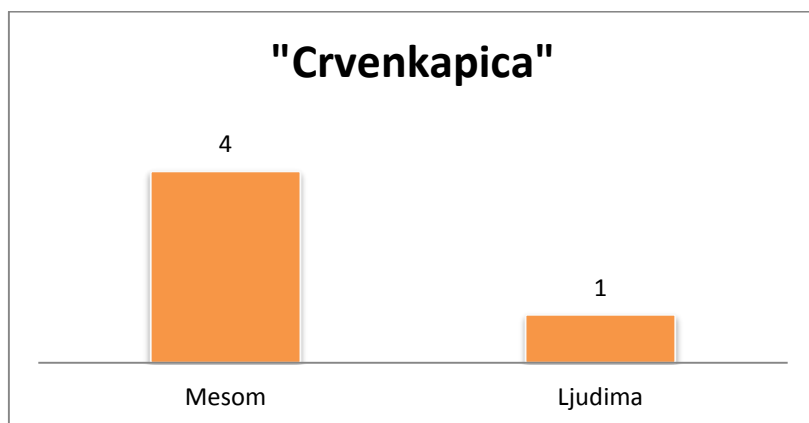

Slika 17. Odgovori djece na 6. pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“

7. Pitanje: Čime se hrani ovaj vuk iz priče?

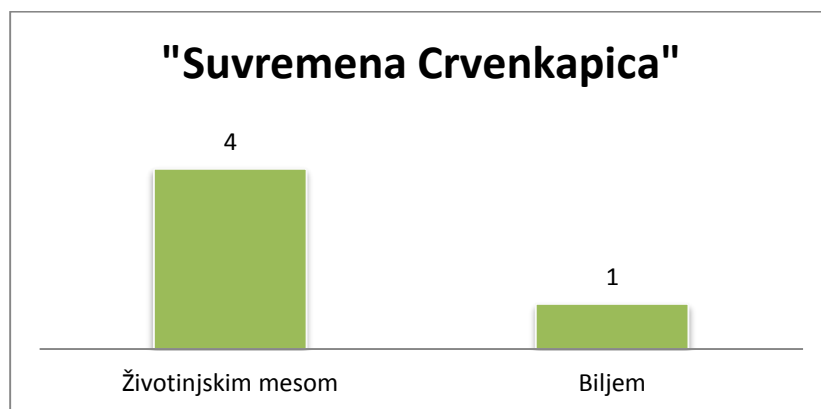
Na ovo pitanje četvero djece je nakon ispričane „Crvenkapice“ odgovorilo kako vuk u ovoj priči jede meso, dok je jedno dijete reklo kako se vuka u priči hrani ljudima.

Slike 18. i 19. grafički prikazuju odgovore djece na 7. pitanje nakon ispričanih priča.

Slika 18. Odgovori djece na 7. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

Nakon ispričane slikovnice „Suvremena Crvenkapica“ četvero djece odgovorilo je kako se vuk u priči hrani životinjskim mesom, dok je jedno dijete reklo kako se vuk hrani biljem.

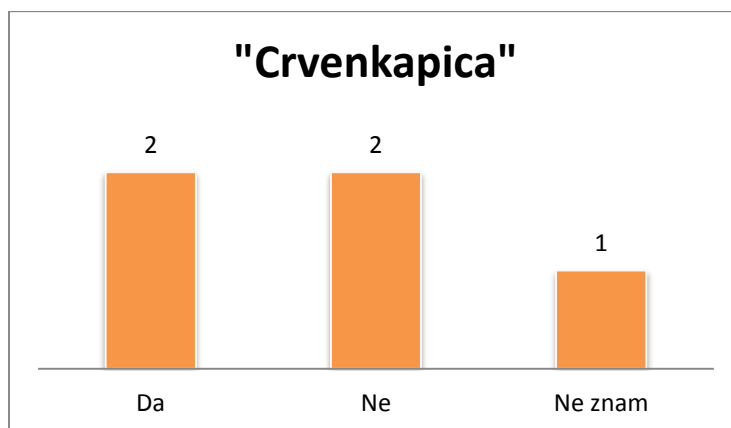

Slika 19. Odgovori djece na 7. pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“

8. Pitanje: Što misliš jedu li vukovi ljude?

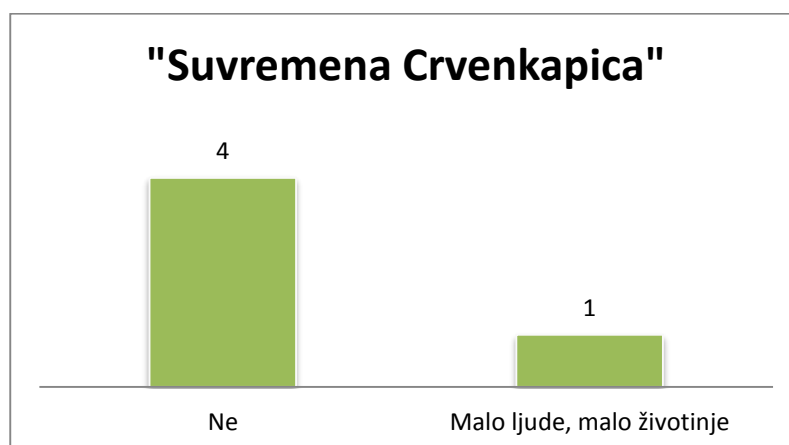
Nakon ispričane „Crvenkapice“ dvoje djece reklo je kako misle da vuk jede ljude, dvije je pak reklo da ne jede, dok je samo jedno dijete reklo kako ne zna.

Sljedeće slike (Slika 20. i 21.) grafički prikazuju odgovore djece na 8. pitanje nakon ispričanih priča.

Slika 20. Odgovori djece na 8. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

Na ovo pitanje 4 djece je nakon ispričane „Suvremene Crvenkapice“ odgovorilo kako vuk ne jede ljude, dok je jedno dijete reklo kako vuk u ovoj priči malo jede ljude, malo životinje.

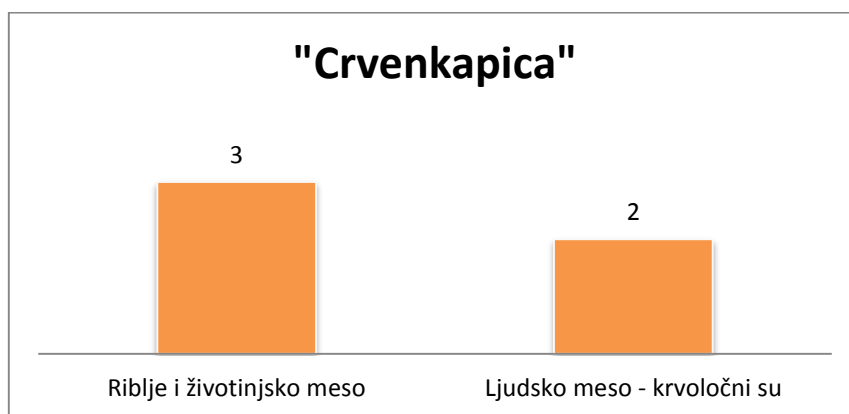

Slika 21. Odgovori djece na 8. pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“

9. Pitanje: Ako ne, što jedu? Ako da, zašto to misliš?

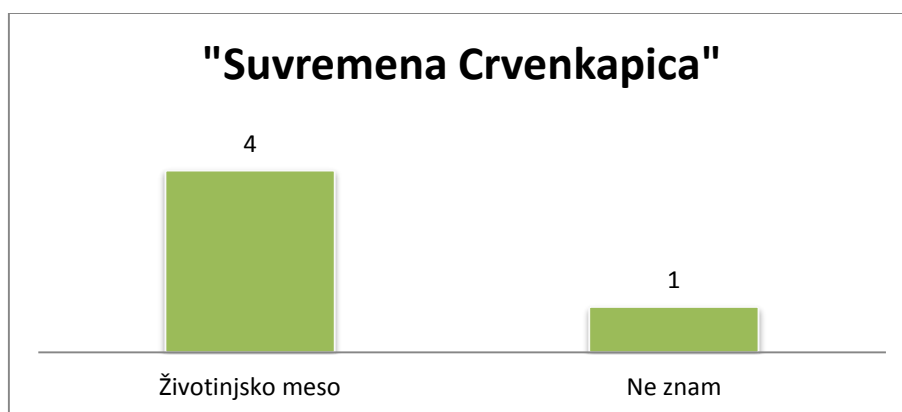
Djeca koja su na prethodno pitanje potvrdno odgovorila, sada su rekla da jedu ljude zato što su krvoločni. Ostalih su nakon ispričane „Crvenkapice“ rekli da jesu meso, ali životinjsko i riblje, a ne ljudsko.

Slike 22. i 23. grafički prikazuju odgovore djece na 9. pitanje nakon ispričanih priča.

Slika 22. Odgovori djece na 9. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

Djeca koja su u prethodnom pitanju odgovorila s ne, nakon ispričane „Suvremene Crvenkapice“ rekla su kako vukovi jedu životinjsko meso, dok je dijete koje je u prethodnom pitanju reklo da malo jede ljude, malo životinje, kaže da ne zna zašto misli da vuk jede ljude.

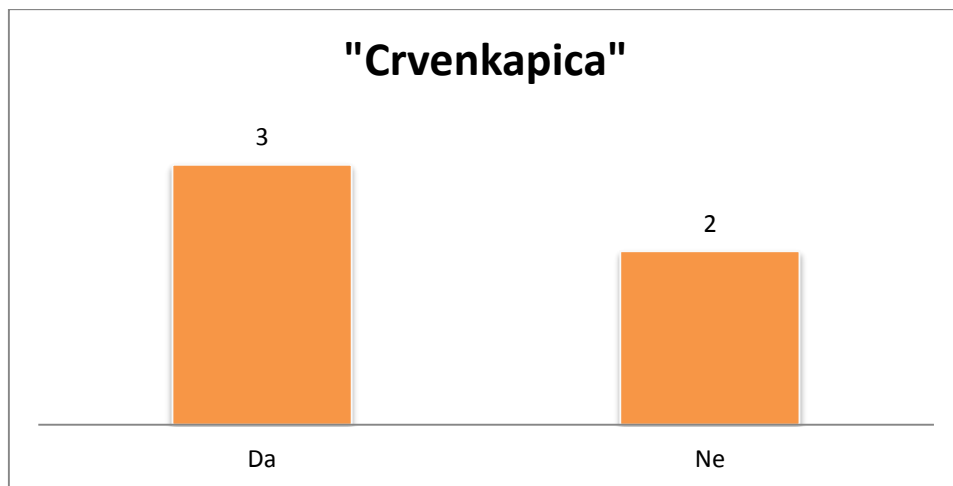

Slika 23. Odgovori djece na 9. pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“

10. Pitanje: Ima li u Hrvatskoj vukova?

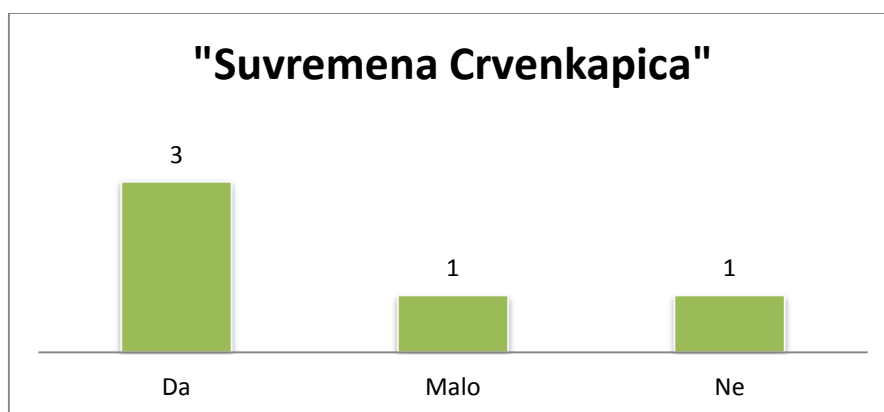
Nakon ispričane „Crvenkapice“ troje djece reklo je kako misli da u Hrvatskoj ima vukova, dok je dvoje reklo da ih nema.

Sljedeće slike (Slika 24. i 25.) grafički prikazuju odgovore djece na 10. pitanje nakon ispričanih priča.

Slika 24. Odgovori djece na 10. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

Nakon ispričane „Suvremene Crvenkapice“ troje djece reklo je da vukova u Hrvatskoj ima, jedno je reklo da ih ima malo, dok je jedno reklo da ih nema.

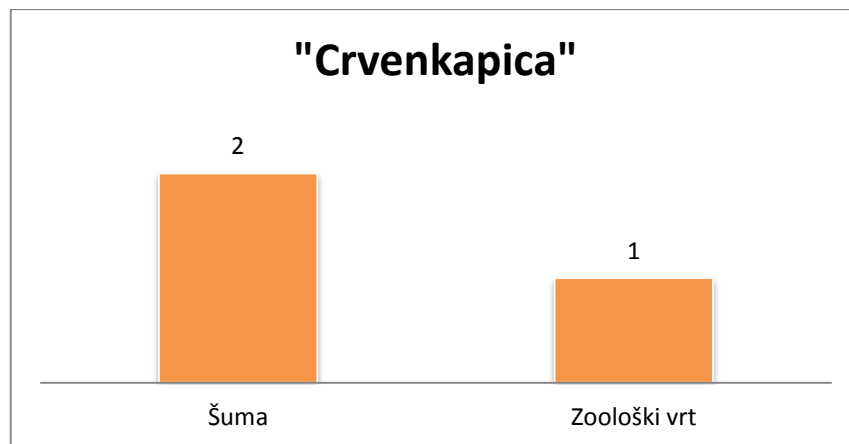

Slika 25. Odgovori djece na 10. pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“

11. Pitanje: Ako a, znaš li gdje žive?

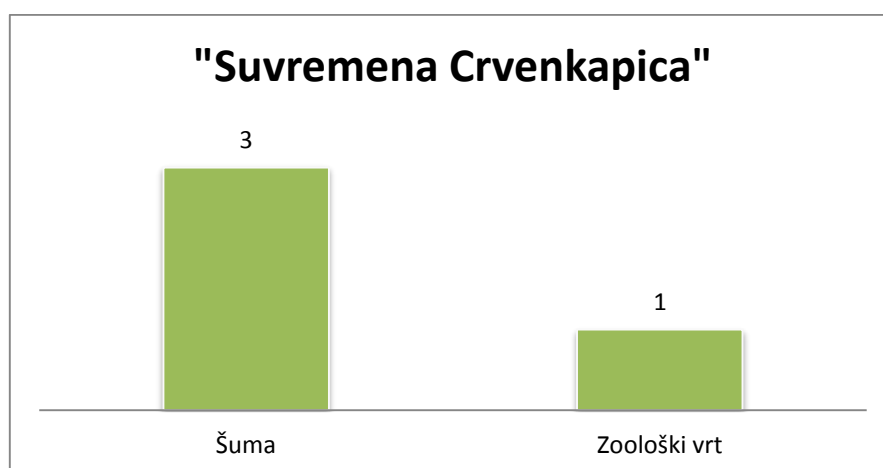
Djeca koja su na prethodno pitanje potvrdno odgovorila, sada su nakon ispričane „Crvenkapice“ rekla kako vukovi u Hrvatskoj žive u šumama i zoološkim vrtovima.

Na sljedećim slikama (Slika 26. i 27.) grafički prikazuju odgovore djece na 11. pitanje nakon ispričanih priča.

Slika 26. Odgovori djece na 11. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

Nakon „Suvremene Crvenkapice“, četvero djece koja su prethodno odgovorila sa da i malo, sada su rekla kako vukovi u Hrvatskoj također žive u šumama i zoološkim vrtovima.

Slika 27. Odgovori djece na 11. pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“

12. Pitanje: Misliš li da je u ovoj priči vuk čovjekov neprijatelj?

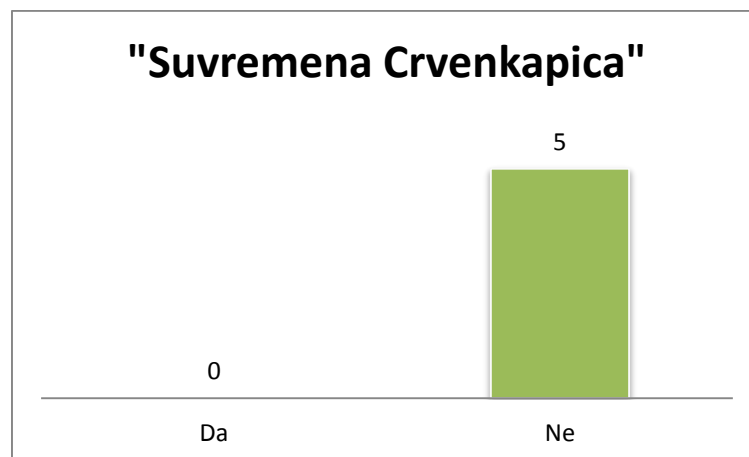
Nakon pročitane „Crvenkapice“ sva su se djeca složila i to potvrdnim odgovorom. Svi su odgovorili da je vuk u ovoj priči čovjekov neprijatelj.

Slike 28. i 29. grafički prikazuju odgovore djece na 12. pitanje nakon ispričanih priča.

Slika 28. Odgovori djece na 12. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

Isto kao što su nakon „Crvenkapice“ svi odgovorili potvrdno, tako su sada nakon „Suvremene Crvenkapice“ svi odgovorili negirajuće. Sva djeca su rekla kako vuk u ovoj priči nije čovjekov neprijatelj.

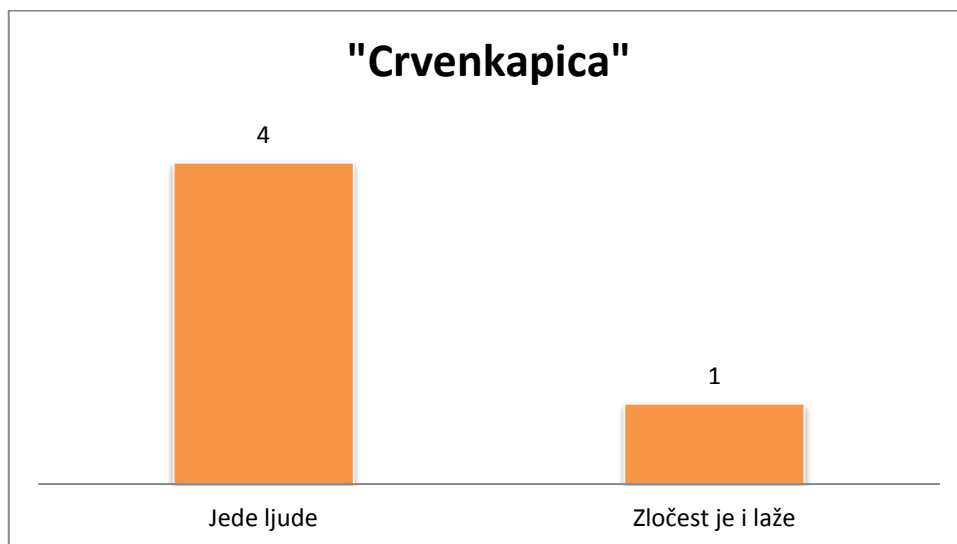

Slika 29. Odgovori djece na 12. pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“

13. Pitanje: Ako da, zašto to misliš?

Na ovo pitanje odgovarala su sva djeca pošto su na prethodno svi odgovorili potvrdno. Nakon ispričane „Crvenkapice“ četvero djece reklo je kako je vuk čovjekov neprijatelj zato što ih jede, dok je jedno dijete reklo zato što je zločest i laže.

Slika 30. grafički prikazuje odgovore djece na 13. Pitanje nakon ispričane priče „Crvenkapica“.

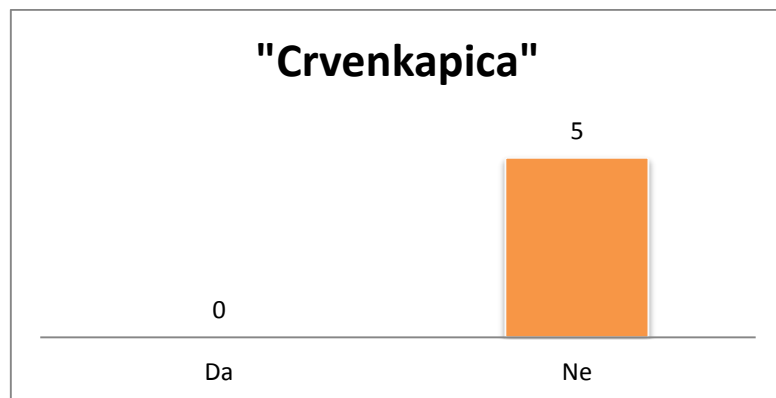
Slika 30. Odgovori djece na 13. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

Pošto su na prethodno pitanje nakon ispričane „Suvremene Crvenkapice“ sva djeca negativno odgovorila, na ovo pitanje nisu trebala odgovarati. Neka djeca su objašnjavala kako je on čovjekov prijatelj zbog toga što sadi cvijeće i pokušava Crvenkapici reći što krivo čini u životu, kako bi spasio i nju i sebe.

14. Pitanje: Čuva li vuk okoliš u kojem živi?

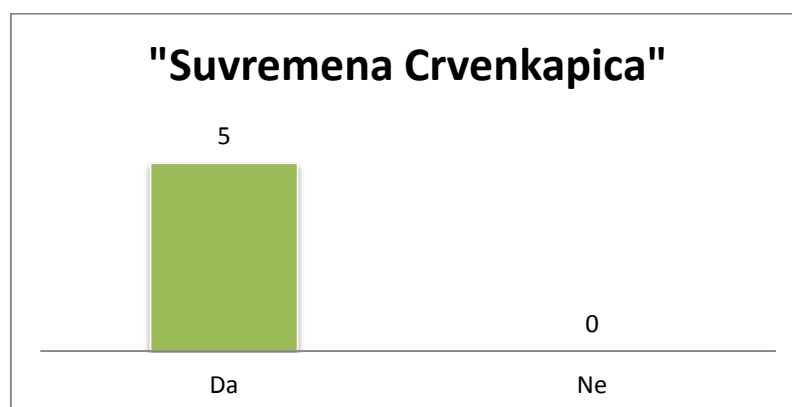
I na ovo pitanje nakon ispričane „Crvenkapice“ sva su djeca isto odgovorila. Odgovorili su kako vuk u ovoj priči ne čuva okoliš u kojem živi.

Sljedeće slike (Slike 31. i 32.) grafički prikazuju odgovore djece na 14. pitanje nakon ispričanih priča.

Slika 31. Odgovori djece na 14. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

Sva djeca su se također isto složila oko odgovora nakon ispričane „Suvremene Crvenkapice“. Ovaj put su sva djeca rekla kako vuk čuva okoliš u kojem živi.

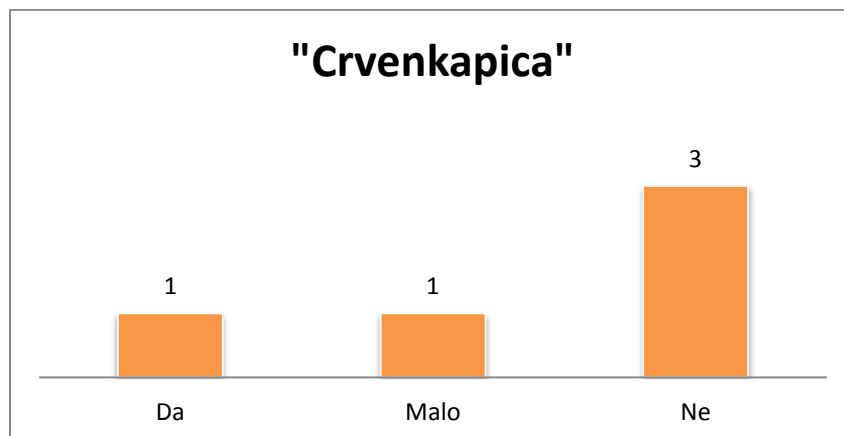

Slika 32. Odgovori djece na 14. pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“

15. Pitanje: Je li vuk ugrožena vrsta životinje u svijetu?

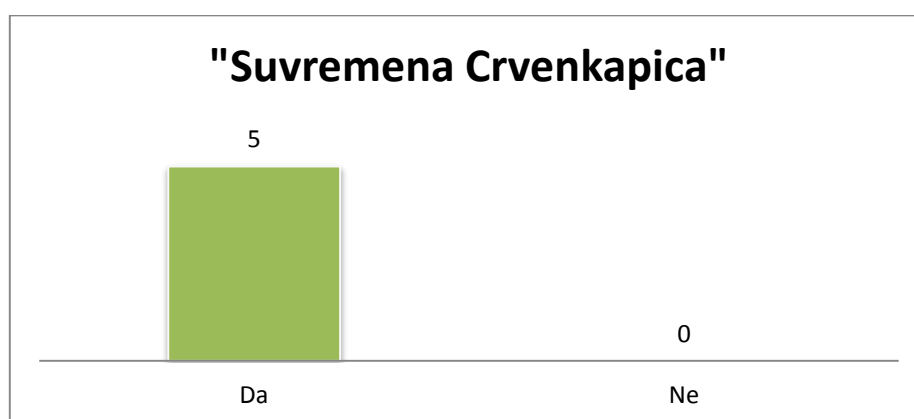
Nakon ispričane „Crvenkapice“ djeca su raznoliko odgovorila. Troje djece reklo je da vuk nije ugrožena životinja u svijetu, jedno dijete reklo je da je, dok je jedno reklo da je malo ugrožen, ne jako.

Sljedeće slike (Slike 33. i 34.) grafički prikazuju odgovore djece na 15. pitanje nakon ispričanih priča.

Slika 33. Odgovori djece na 15. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

Djeca su, nakon ispričane „Suvremene Crvenkapice“, sva isto odgovorila. Ovaj put su svi rekli kako je vuk ugrožena vrsta životinje u svijetu.

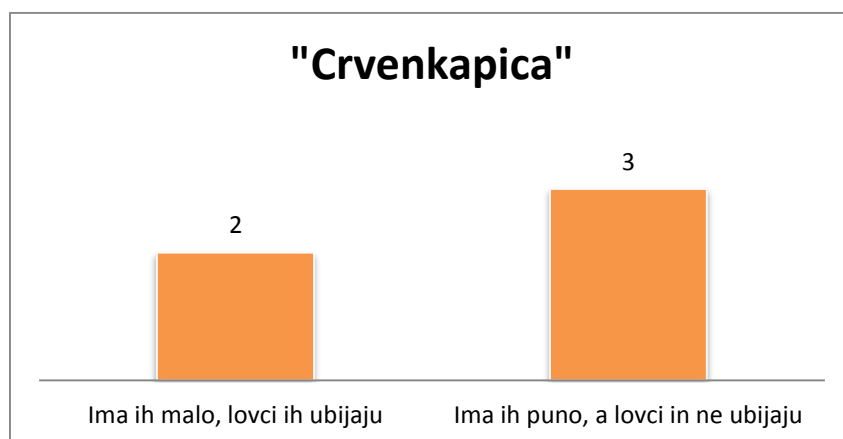

Slika 34. Odgovori djece na 15. pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“

16. Pitanje: Ako da, zašto da? Ako ne, zašto ne?

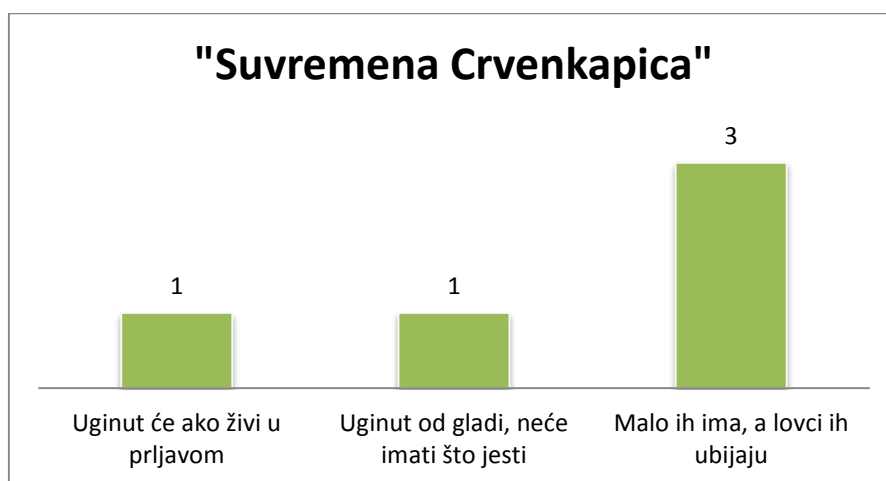
Djeca koja su na prethodno pitanje odgovorila s da i malo, sada su nakon ispričane „Crvenkapice“ rekla kako ih ima malo i kako će ih lovci sve ubiti, dok je troje djece koje je reklo da vukovi nisu ugroženi odgovorilo da tako misle zato što vukova ima puno, a lovci ih ni ne ubijaju.

Slike 35. i 36. grafički prikazuju odgovore djece na 16. pitanje nakon ispričanih priča.

Slika 35. Odgovori djece na 16. pitanje nakon pročitane „Crvenkapice“

Iako su u prethodnom pitanju imali svi potvrđan odgovor, sada je odgovor nakon ispričane „Suvremene Crvenkapice“ bio raznolik. Jedno dijete reklo je kako je vuk ugrožen jer će uginuti ako živi u prljavom, jedno dijete reklo je da će uginuti od gladi jer neće imati što jesti, ovakvim načinom života, ljudi će uništiti ostale životinje, a zatim i vuka koji će uginuti od gladi. Troje djece se pak složilo kako je vukova u svijetu malo, a lovci ih ubijaju, pa će jednog dana sve njih ubiti.

Slika 36. Odgovori djece na 16. pitanje nakon pročitane „Suvremene Crvenkapice“

Iz prethodno navedenih rezultata intervjua utvrđeno je kako su djeca, ovisno o priči koju su slušala, različito odgovarala na određena pitanja. Razlika u pričama nije toliko utjecala na izgled vuka, iako je jedno dijete čak reklo da je vuk bijel, vjerojatno zato što ga bijela boja asocira na čistoću, što je glavna osobina vuka u drugoj priči. Druga priča također je utjecala

na određivanje vukova ponašanja i njegovog prehrambenog lanca. Tako možemo utvrditi da su djeca nakon prve priče govorila kako je vuk zao i ružno se ponaša, dok je u drugoj dobar i lijepog ponašanja. Neka djeca promijenila su svoje prvo mišljenje, pa su nakon druge priče ipak rekla kako vukovi ne jedu ljude. Ono što se najviše može primijetiti u odgovorima iz ovog intervjua jest da su djeca promijenila i mišljenje o tome je li vuk ugrožena vrsta životinje u svijetu, što je bio i glavni cilj ovog diplomskog rada. Potaknuti dijete na razmišljanje i razvijati njihovu ekološku svijest o tome u kakvom svijetu živimo, kako se odnosimo prema svom okolišu i kome sve štetimo svojim ponašanjem. Pomoći im da shvate kako ugrožavajući okoliš u kojem živimo ponajprije ugrožavamo sebe, ali smo samim time i jako sebični, jer mi imamo uvijete za preživjeti, ali slabiji od nas, biljke i životinje, ne mogu se oduprijeti te će još malo, nastavimo li živjeti kao ova suvremena Crvenkapica, pojedini zauvijek i nestati.

ZAKLJUČAK

Zaštita okoliša jedna je od najzahtjevnijih aktivnosti, zadire u sve pore društva, stoga je nužno ukazati na ekološke probleme, kao i važnost što ranijeg odgoja i obrazovanja za okoliš jer budućnost čovječanstva ovisi o ekološkoj osviještenosti i osjetljivosti koja se razvija od najranije dobi djeteta.

Kroz različite dječje bajke simbolički je izražen odnos čovjeka prema prirodi kojoj je težio ovladati. Čovjek je to i učinio, ali je time ozbiljno ugrozio prirodu kao i uvijete vlastitog opstanka. Tako je vuk kroz različite priče postao za djecu najokrutnija zvijer koja ugrožava ljude. Višestoljetnim pričanjem takvih priča, vuk je u Europi postao gotovo iskorijenjena vrsta.

Istraživanjem u ovom diplomskom radu ispitano je poznavanje stvarnih bioloških karakteristika vuk i utjecaj poznatih dječjih bajki na određivanje istih kod djece predškolske dobi. Intervjuom je ispitano 5 djece nakon ispričane priče „Crvenkapica“ braće Grimm te istih 5 djece s istim intervjuom nakon ispričane priče „Suvremena Crvenkapica“ studenata Učiteljskog studija Pedagoškog fakulteta u Osijeku i dr. sc. Anđelke Peko.

Rezultatima intervjuova utvrđeno je kako su djeca, ovisno o priči koju su slušala, različito odgovarala na određena pitanja. Različite priče nisu toliko utjecale na opisivanje izgleda vuka, već na opisivanje njegovog ponašanje te na njegov položaj u svijetu, tj. njegovu ugroženost.

Iz ovoga možemo zaključiti kako je djeci dovoljan i mali poticaj kako bi razvijala ekološku svijest i brigu za okolišem. Zato svaki odgojitelj i roditelj treba biti što bolji model i učitelj svome djetetu, jer samo tako možemo biti sigurni u njihov opstanak i opstanak okoliša u kojem žive.

LITERATURA

1. Devernay, B., Garašić, D. i Vučić, V. (2001). Odgoj i obrazovanje za okoliš i održivi razvoj: priručnik za nastavnike i odgajatelje. Zagreb: itG d.o.o.
2. Dobrinić, S. i Šebalj, M. (2004). Ekološki projekti u vrtiću. U N. Babić, S. Irović i Z. Redžes-Borak (ur.), *Rastimo zajedno* (93-98). Osijek: Grafika
3. Farkaš Lj. (2004). Eko program u vrtiću „Mak“ i lokalna zajednica. U N. Babić, S. Irović i Z. Redžes-Borak (ur.), *Rastimo zajedno* (99-104). Osijek: Grafika
4. Petrović-Sočo, B. (2000). Neke suvremene stručno-metodičke osnove ekološkog odgoja u predškolskoj ustanovi. U V. Uzalec (ur.), *Ekologija – korak bliže djetetu* (43-48). Rijeka: Adamić d.o.o.
5. Smojver, V. (2000). O programu iz područja ekologije u našem vrtiću. U V. Uzalec (ur.), *Ekologija – korak bliže djetetu* (118-122). Rijeka: Adamić d.o.o.
6. Sušić, G. (2000). Biologijski pristup ekološkom odgoju u predškolskoj dobi. U V. Uzalec (ur.), *Ekologija – korak bliže djetetu* (76-77). Rijeka: Adamić d.o.o.
7. Uzalec, V. (1990). *Osnove ekološkog odgoja*. Zagreb: Školske novine
8. Vladetić I. (1996). Poticanje razvoja ekološke svijesti kod djece predškolske dobi – primjer ekološkog programa u DV „Trnoružica“. U Lj. Željeznjak (ur.), *Očuvajmo Zemlju zajedno*. (60-69). Čakovec: Dječji centar

MREŽNA LITERATURA

1. Bognar, L. (2001). *Bajka u mirovnom odgoju*. Osijek
<http://ladislav-bognar.net/files/Bajka%20u%20mirovnom%20odgoju.pdf> ; preuzeto 23.6.2014.
2. Pap, T. i sur. (2012). Odgoj djece predškolske dobi za održivi razvoj i racionalno korištenje energije : priručnik. Zagreb: Grad Zagreb, Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj
http://www.eko.zagreb.hr/UserDocsImages/dokumenti/eko%20dje%20C4%8Dji%20kutak/prirucnik_vrtici_web.pdf ; preuzeto 23.6.2014

IZVORI

1. Grimm, J. i W. (1994). *Crvenkapica*. Zagreb: Naša djeca
2. Lazić, A., Peko, A. i sur. (1996). *Suvremena Crvenkapica*. Osijek: Pedagoški fakultet

POPIS IZVORA SLIKA

1. Slika 1. **Sivi vuk**, preuzeto 27.6.2014. sa:
<http://pixelizam.com/wp-content/uploads/2013/06/sivi-vuk4.jpg>
2. Slika 2. **Gvožđa za vuka**, preuzeto 27.6.2014. sa:
<http://yoavweiss.github.io/respimg-sotb-presentation/resources/bear-trap.jpg>
3. Slika 3. **Čeljust vuka sa strane i odozgo**, preuzeto 27.6.2014. sa:
<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/ar/e/e7/%D8%AC%D9%85%D8%AC%D9%85%D8%A9%D8%B0%D8%A6%D8%A8%D9%83%D9%86%D8%AF%D9%8A.jpg>
4. Slika 4. **Izgled šape vuka i krupnog psa**, preuzeto 27.6.2014. sa:
http://s3.amazonaws.com/fcassets/assets/websites/24034/339200/page_tragvukaipsa.jpg
5. Slika 5. **Mladunče vuka**, preuzeto 28.6.2014. sa:
<http://howlingforjustice.files.wordpress.com/2010/06/wolf-pup-defenders.jpg>

PRILOZI

PRILOG 1.

Pisani intervju za djecu predškolske dobi

**Nakon pročitane *Crvenkapice*, braće Grimm i *Suvremene Crvenkapice*, studenata
Učiteljskog studija Pedagoškog fakulteta u Osijeku i dr. sc. Anđelke Peko**

1. Što misliš kako izgleda vuk?
2. Je li on u ovoj priči velik ili mali?
3. Koje boje je krzno vuka?
4. Kako se ponaša ovaj vuk?
5. Govori li on jezikom kojim mi govorimo?
6. Ako ne, kojim jezikom govori?
7. Čime se hrani ovaj vuk iz priče?
8. Što misliš jedu li vukovi ljude?
9. Ako ne, što jedu? Ako da, zašto to misliš?
10. Ima li u Hrvatskoj vukova?
11. Ako da, znaš li gdje žive?
12. Misliš li da je u ovoj priči vuk čovjekov neprijatelj?
13. Ako da, zašto to misliš?
14. Čuva li vuk okoliš u kojem živi?
15. Je li vuk ugrožena vrsta životinje u svijetu?
16. Ako da, zašto da? Ako ne, zašto ne?